

afficiat, morte, inquam, crucis. Eo prorsus ordine prædicit historiam passionis suæ, quo res gesta est.

ILLUSTRATUR, à genibus.

FLAGELLABITUR, Gr., *contumeliâ afficitur*, quod non ad flagellationem tantum pertinet, sed et ad hoc quod arundine et colaphis cæsus est: quin et flagellationis nominatim meminit proximo versiculo. Quare etiam interpres Syrus utrumque dedit, *flagellabitur et contumeliis afficitur* (reddendum potius, *flagellabunt eum et contumeliis afficient eum*, scil. gentes), mutato tamen verborum ordine.

VERS. 33. — OCCIDET, CRUCE.

ET TERTIA, et, pro *sed*: subandi, postquam hæc ipsi contigerint. Acerba duraque hæc erunt; sed constantes estote, durate non amplius quam triduum unum, rerum scena mutabitur. Tristium omnium una sufficiens consolatio est resurrectio.

VERS. 34. — ET IPSI IPSI VERE DISCIPULI NIHIL NOREM INTELLEREBUNT, nec quod de contumeliis, nec quod de morte, nec quod de resurrectione dictum fuerat. Non quod verborum significationem non intellexerint, quæ ut primum Petrus audierat, increpans Jesum dixerat: *Absit à te, Domine: non erit tibi hoc*, Math. 16, v. 22; sed non intellexerunt quomodo et quam ob causam, etc., ut Marc. 9, v. 32.

VERBUM ISTUD, negotium istud.

ABSCONDITUM, occultum, obscurum.

AB EIS. Redundat præpositio, ex phrasi Hebraicâ; vide sup. 9, v. 45.

ET NON. Pleonasmis iteratis, quam fuerint apostoli alieni à concipiendâ animo morte Christi, docetur.

VERS. 35. — CUM APPROPIQUARET JERICHO. Matthæus et Marcus: *Egrediente eò à Jericho*; quam ob causam perique aliam esse putant historiam quam hic Lucas, aliam quam illic Matthæus et Marcus narant. Sed cum id persuadere mihi nequeam, consideranti narrationum similitudinem, probabilis fit ea Richelii ad Matthæum conjectura, quâ dici posse docet, cæcum hunc juxta eam viam sedisse et clamasse quâ Jesus Jerichontem pergebat: cum autem illic præ turbæ strepitu, Jesuque dissimulante, non esset auditus, die altero viam similiter obsedisso in urbis egressu, et tunc demum à Jesu vocatum sanatumque fuisse. Verisimile est enim, ut sapè Christus, fidem hominum probare volens, eos aliquantisper distulit, eodem examine in hoc cæco fuisse usum. Itaque Lucas à vero principio exorsus, et occasione persequitur totam narrationem illuminati cæci, quasi continuo tempore gestam; quasi, ut cæcus, Jesu nondum ingresso Jerichontem, fuit obvisus, ita et sanatus fuisse, cum intermedium fuerit, id quod subjungit, Jesu in urbe hospitium. Anticipatione ergo usus, non servat rerum gestarum ordinem: alii autem duo evangelistæ, nullâ factâ mentione principii, Jesu urbem ingrediente, solum tempus egressus Jesu ex urbe, quod proprius miraculo fuit, memorant.

CÆCUS QUIDAM, nomine Bartimeus, quod Marcus exprimit. Celebrioris enim illius sarationem Lucas cum Marco describere videtur.

VERS. 36. — ET CUM AUDIRET, Gr., *cum audisset autem*, ex strepitu pedum et murmure ac tumultu.

TURBAM, Syrus, *vocem turbæ*.

QUID HOC ESSET, quid sibi vellet in unum coacta tanta hominum turbæ. Curiosum est cæcorum genus, ut intelligant ex aliis quod videre ipsi non possunt.

VERS. 37. — DIXERUNT, Gr., *remuntriabantur*, scilicet aliqui ex turbâ.

TRANSIRET, honoratus tam frequenti hominum comitatu.

VERS. 38. — ET CLAMAVIT MOX, vel saltem postmodum Jesu resumente iter. Si clamavit hic cæcus, Jesu appropinquante civitati, illud quod hic legimus, dicendum est tunc minimè exaudium fuisse, Jesu vel non audiente, vel dissimulante clamorem, postmodum autem Jesu egrediente civitate, hoc idem simili cum clamore repetentem, nec quidquam curam gentium increpationis, voti compotem factum. Si non clamavit intrante Jerichontem Jesu, intelligendum est, postquam intellexisset quis illæ iter faceret quam divinus propheta, quante virtutis vir, quam multis cæcis miserisque opem efficacibus miraculis attuisset, certior etiam factus esset ipsum proficisci Jerosolymam, quod erat publicum; curasse ut postmodum ad oppositam civitatis portam sederet, quâ Jesu egrediendum erat, ut Jerosolymam pergeret (nec enim, si forte expectatione frustraretur, minus questuosa medico erat hæc via quam altera, præsertim cum tanta hominum frequentia pararet illæ iter cum Jesu); quò cum turbam adventantem audiret, suspicatum, quod res erat, comitatum esse Jesu; tunc demum acclamasse ipsi Jesu, et obistere conante turbâ ingemisse clamores, et cætera quæ sequuntur. Hic autem, verisimile est, alterum cæcum se ipsi junxisse socium: unde fit ut Matthæus narret duos cæcos sanatos fuisse.

VERS. 39. — QUI PRÆIBANT, qui ibant ante Jesum, habet Syrus: qui præcedebant Jesum è turbâ. Observa vigilantiam hujus, quòd simul atque audiverit adventantem turbam, sine morâ clamaverit, ne forte elaboraretur Jesus citius opinione; cumque non statim adesset Jesus, septius validè clamaverit.

UT TACERET, ne clamore suo importuno turbaret iter Jesu. Existimabat turbæ elemosynam illum potere à Jesu; indignum autem iudicabat fatua sapientia, virum tantum iter facientem sibi mendici causâ, aut ejus vexari clamore, quæ glorie ipsius obesset rem ipsi esse cum homine sordido. Aut certè quia vident Jesum non statim ad ejus clamorem respondere, suspicantur hoc illi esse molestum, cum ipse potius dissimularet, quò magis esset perspicua cæcorum fides et ardor. Fieri etiam possit in turbâ fuisse qui offenderentur ipsum vocari Davidis filium, id est, Christum.

MAGIS CLAMABAT, objurgatus. Non solum nihil remittebat de contentione suâ, verum etiam duplicatâ sanctâ improbitate clamorem, tum ut monstraret se nolle cedere increpationibus hujusmodi, tum ut supra turbæ strepitum à Jesu exaudiret. Exemplum fidei fiduciaque invictæ, ardentis desiderii, constantis

tis fidei, tentationibus minimè succumbentis: quin etsi sciret se apud perosque odiosè loqui, quibus minimè gratus erat honor Jesu, metum superavit ardor desiderii, ut vocem liberè nihilominus extolleret. Utile est pro divino cultu et salute propriâ pudorem deponere. Hic constans ac fortis animus, quò magis veretur, cò alius provehitur. Quanto igitur plures obices opponit Satan, etiam per eos qui Christi nomen profiterentur (turbæ enim hæc ut discipula Jesum sequebatur), tantò constantius nobis in eo quod coepimus bono pergendum est.

VERS. 40. — STANS. Substitit, dum non procul abesset à cæco, non offensus, sed delectatus clamore quem fides eliciebat: sciebat enim non stipem eum petere, sed visum. Ubi satis spectatus esset omnibus ipsius ardor, quia sequi non poterat, minusque assequi, progredientem, restitit ipse, nihil aspernatus miserum homuncionem.

VERS. 41. — Quid. Non ignorans quid aut ille peteret aut ipse facturus esset interrogat, sed ut ipso malum confesso suum, et desiderium fidemque in Jesum interpretato, elucescat turbæ miraculum proximum, nec ostentabundè videatur Jesus visum reddidisse, aut reddidisse jactare, ei qui nil nisi stipem petisset: nam et solent nonnunquam mendici cæcitatem fingere stipis causâ, quò plus accipiant.

DOMINE. Syrus, *Mari, Domine mi*. VIDEM, visum recipiam.

CAPUT XIX.

1. Et ingressus perambulabat Jericho.
2. Et ecce vir nomine Zachæus: et hic princeps erat publicanorum, et ipse dives:
3. Et querebat videre Jesum, quis esset, et non poterat præ turbâ, quia staturâ pusillus erat.
4. Et præcurrrens ascendit in arborem sycomoræ ut videret eum; quia inde erat transiturus.
5. Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus, vidit illum, et dixit ad eum: Zachæe, festinans descende, quia hodiè in domo tuâ oportet me manere.
6. Et festinans, descendit, et excepit illum gaudens.
7. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd hominem peccatorem divertisset.
8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus; et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.
9. At Jesus ad eum: Quia hodiè salus domui huic facta est, cò quòd et ipse filius sit Abrahe.
10. Venit enim Filius hominis querere et salvum facere quod perierat.
11. Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolum, cò quòd esset propè Jerusalem: et quia existimarent quòd confestim regnum Dei manifestaretur.
12. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti.
15. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis

VERS. 42. — RESPICE, vide. Eodem repetito verbo, Salvator magnificè concedit visum, quò cæcus petiverat. Simile Math. 8, v. 5. Secundum Matthæum teigit oculos, secundum Lucam jussit sermone, Marcus neutrum narrat: utrumque fecisse intelligendum est Jesus. Reliqua hujus versiculi jam tractata sunt.

VERS. 43. — VIDIT, visum recepit. VOX, oculis lumine cassis, statim lux effecta est: erat enim veri illius luminis verbum.

ILLUM, in hoc itinere.

MAGNIFICANS, glorificans, laudans, lætus gratias agens ob receptum Jesu operâ visum, eum, quò duce, expeditè jam pergebat itereque faciebat cum aliis, quod prius excitate retentus minimè poterat.

DEUM. Non fidem suam quam commendaverat Jesus, sed Deum, à cujus gratiâ, impetrante Jesu, tantum beneficium profectum agnovit, quò beneficium hujusmodi inestimabile, nature vires exsuperans, per Jesum Filium David in ipsum contulerat.

UT VIDIT miraculum istud, cæcatis solo contactu ac sermone profligatæ.

DEDIT LAUDEM DEO, laudavit similiter Deum, à quo Christum vel certè prophetam hujusmodi accepisset, tantâ prædium potestate: per quem sibi totique genti suæ, similia beneficia aliæque majora, divina promissis pollicebatur. Pertinet hoc inter cætera ad probandum miraculi certitudinem.

CHAPITRE XIX.

1. Jésus étant entré dans Jéricho, passait par la ville.
2. Et il y avait un homme nommé Zachée, chef des publicains, et fort riche.
3. Qui ayant envie de voir Jésus pour le connaître, en était empêché par la foule, parce qu'il était fort petit.
4. C'est pourquoi il courut devant, et monta sur un sycamore pour le voir, car il devait passer par là.
5. Jésus, étant venu en cet endroit, leva les yeux en haut, et l'ayant vu, il lui dit: Zachée, hâtez-vous de descendre, car c'est chez vous qu'il faut que je loge aujourd'hui.
6. Zachée descendit aussitôt, et le reçut avec joie.
7. Tout le monde voyant cela, en murmurait, disant que Jésus était allé loger chez un pécheur.
8. Mais Zachée se tenait devant le Seigneur, lui dit: Seigneur, je vais donner la moitié de mon bien aux pauvres; et si j'ai fait tort à quelqu'un en quoi que ce soit, je lui en rendrai quatre fois autant.
9. Sur quoi Jésus dit: Cette maison a reçu aujourd'hui le salut, parce que celui-ci est aussi enfant d'Abraham.
10. Car le Fils de l'homme est venu pour chercher et pour sauver ce qui était perdu.
11. Comme ils étaient attentifs à ces paroles, il ajouta encore cette parabole, sur ce qu'il était près de Jérusalem, et qu'ils s'imaginaient que le règne de Dieu paraîtrait bientôt.
12. Il dit donc: Il y avait un homme de grande naissance, qui s'en allait dans un pays fort éloigné, pour y prendre possession d'un royaume, et revenit ensuite.
15. Et appelant dix de ses serviteurs, il leur donna

decem mnas, et ait ad filios : Negotiamini dum venio.

14. Cives autem ejus oderant eum; et miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.

15. Et factum est ut rediret, accepto regno: et iussit vocari quosque, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset.

16. Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivit.

17. Et ait illi: Enge, bone serve; quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

18. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19. Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates.

20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua quam habui repositam in sudario:

21. Timi enim te, quia homo austerus es: tollis quod non possidis, et metis quod non seminasti.

22. Dicit ei: De ore tuo te iudico, serve nequam: sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, et metens quod non seminavi:

23. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exigessem illam?

24. Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnas, et date illi qui decem mnas habet.

25. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, et abundabit: ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo.

27. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, et interficite ante me.

28. Et his dictis, præcedebat ascendens Jerosolymam.

29. Et factum est cum appropinquaret ad Bethphage et Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos,

30. Dicens: Ite in castellum quod contra est; in quod introentes invenietis pullum asinae alligatum, cui nemo unquam hominum sedit; solvite illum, et adducite.

31. Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.

32. Abierunt autem qui misit erant, et invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum?

34. At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet.

35. Et duxerunt illum ad Jesum. Et iactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum.

36. Eunte autem illo, subternebant vestimenta sua in via.

37. Et cum appropinquaret jam ad descensum mon-

dis mares d'argent, et leur dit: Faites profiter cet argent jusqu'à ce que je revienne.

14. Mais ceux de son pays, qui le haïssaient, envoyèrent après lui une ambassade pour faire cette déclaration: Nous ne voulons point que celui-ci soit notre roi.

15. Etant donc de retour, après avoir pris possession de son royaume, il commanda qu'on lui fit venir ses serviteurs, auxquels il avait donné son argent, pour savoir combien chacun l'avait fait profiter.

16. Le premier étant venu, lui dit: Seigneur, votre marc d'argent en a produit dix autres.

17. Il lui répondit: Cela est bien, ô bon serviteur! Parce que vous avez été fidèle en ce peu, vous aurez intendance sur dix villes.

18. Le second étant venu, lui dit: Seigneur, votre marc en a produit cinq autres.

19. Son maître lui dit: Vous aurez aussi l'autorité sur cinq villes.

20. Il en vint un troisième, qui lui dit: Seigneur, voici votre marc que j'ai tenu enveloppé dans un mouchoir;

21. Car je vous ai appréhendé, sachant que vous êtes un homme sévère, qui redemandez ce que vous n'avez point donné, et qui recueillez ce que vous n'avez point semé.

22. Son maître lui répondit: Méchant serviteur, je vous condamne par votre propre bouche. Vous saviez que je suis un homme sévère, qui redemande ce que je n'ai point donné, et qui recueille ce que je n'ai point semé;

23. Pourquoi donc n'avez-vous pas mis mon argent à la banque, afin qu'à mon retour je le retirasse avec les intérêts?

24. Alors il dit à ceux qui étaient présents: Otez-lui le marc qu'il a, et le donnez à celui qui en a dix.

25. Mais, Seigneur, répondirent-ils, il en a déjà dix.

26. Or je vous déclare qu'on donnera à celui qui a déjà, et il sera dans l'abondance; et pour celui qui n'a point, on lui ôtera même ce qu'il a.

27. Quant à mes ennemis, qui n'ont pas voulu m'avoir pour roi, qu'on les amène ici, et qu'on les tue en ma présence.

28. Après ce discours, Jésus se mit à marcher le premier du côté de Jérusalem, où il devait consommer son sacrifice.

29. Lorsqu'il fut arrivé de Bethphagé et de Bethanie à la montagne qu'on appelle des Oliviers, il envoya deux de ses disciples:

30. Allez-vous-en, leur dit-il, à ce village qui est devant vous. En y entrant vous trouverez un ânon attaché, sur lequel personne n'a jamais monté: détachez-le, et m'en amenez.

31. Si quelqu'un vous demande pourquoi vous le détachez, vous lui répondrez: C'est que le Seigneur en a besoin.

32. Ceux qu'il envoyait partirent donc, et trouvèrent l'ânon, comme il leur avait dit.

33. Et comme ils le détachaient, ceux à qui il appartenait leur dirent: Pourquoi détachez-vous cet ânon?

34. Ils leur répondirent: Parce que le Seigneur en a besoin.

35. Ils l'amènèrent donc à Jésus: et mettant leurs vêtements sur l'ânon, ils le firent monter dessus.

36. Et partant où il passait, ils étendaient leurs vêtements le long du chemin.

37. Mais lorsqu'il approcha de la descente de la

tis Oliveti, cœperunt omnes turbæ discipulorum gaudentes laudare Deum voce magnâ super omnibus quas viderant virtutibus.

38. Dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine Domini: pax in celo et gloria in excelsis.

39. Et quidam Pharisæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.

40. Quibus ipse ait: Dico vobis quia si hi tacerint, lapides clamabant.

41. Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit super illam, dicens:

42. Quia si cognovisses et tu, et quidem in hæc die tuâ, quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

43. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te: et coangustabunt te undique:

44. Et ad terram prosternent te, et filios tuos, qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem, eò quod non cognoveris tempus visitationis tue.

45. Et ingressus in templum, cepit ejicere vendentes in illo, et ementes,

46. Dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.

47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

49. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, et scribæ, et principes plebis querebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

montagne des Oliviers, tous les disciples en grand nombre, étant transportés de joie, commencèrent à louer Dieu à haute voix, pour toutes les merveilles qu'ils avaient vues,

38. En disant: Béni soit le roi qui vient au nom du Seigneur; paix dans le ciel et gloire au plus haut des cieux.

39. Alors quelques-uns des Phariséens, qui étaient parni le peuple, lui dirent: Maître, faites taire vos disciples.

40. Il leur répondit: Je vous déclare que s'ils venaient à se taire, les pierres mêmes crieraient.

41. Enfin étant arrivé proche de Jérusalem, et jetant les yeux sur la ville, il pleura sur elle, en disant:

42. Ah! si tu connaissais au moins en ce jour qui t'est encore donné, ce qui peut te procurer la paix! mais maintenant tout cela est caché à tes yeux.

43. Aussi viendra-t-il des jours pour toi, où tes ennemis t'environneront de tranchées, qu'ils t'enfermeront et te serreront de toutes parts;

44. Qu'ils te raseront et te détruiront entièrement, toi et tes enfants qui sont dans tes murs; et qu'ils ne te laisseront pas pierre sur pierre, parce que tu n'as pas connu le temps auquel Dieu t'a visité.

45. Ensuite étant entré dans le temple, il commença d'en chasser ceux qui y vendaient et y achetaient,

46. Leur disant: Il est écrit: Ma maison est une maison de prière, et vous en faites une caverne de voleurs.

47. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

49. Et il enseignait tous les jours dans le temple. Cependant les princes des prêtres, les scribes et les principaux du peuple cherchaient à le perdre:

48. Mais ils ne trouvaient aucun moyen de rien faire contre lui, parce que le peuple était avide de l'entendre.

COMMENTARIA.

quidam Hiel Bethelites, 3 Reg. 16, v. 34, et quidem cum facturâ liberorum suorum, juxta imprecationem ipsius Josue, cap. 6, v. 26.

VERS. 2. — *ET*, ubi obtulit se, ECCE. Adverbio ecce parat attentionem ad rem admirandam quam statuit narrare.

NOMINE. Vocatus additur Græcè; quod tamen non magis Syriacè additur quàm Latine.

ZACHÆUS. Nomen Hebræum seu Syriacum *saccari*, est à munditiâ, innocentia, seu justitiâ deductum. Exprimitur autem ob certitudinem historie, præsertim cum celebris esset hic vir.

PRINCIPES PUBLICANORUM, quasi dicas archipublicanus, præfectus pluribus publicanis, qui sub ipso illius regionis vectigalia colligerent, et ad ipsam tantquam primarium quæstorem deferrent, quæ ille deinde Romanis annumeraret.

DIVES, non tam ex aliorum injuriâ, quàm ex justis facultatibus; id enim infra, v. 8, manifestum. Hujusmodi enim solent quæstores, et præsertim generales, eligi, qui à seipsis habeant unde quædam debita solvere,

lectus, ad quem tantquam ad quæstorem primarium, vectigalia publica interioribus publicanis deferrent, ut indicat Augustinus, serm. 56 de Verbis Dom. *Et esse naves, quia, ut idem ait, multos presserat, multis abstulerat, multa congererat; et inde habebat divitias, quæquàm versus 8 indicet cum etiam justis facultatibus divitem fuisse.*

VERS. 1. — *ET* INGRESSUS. Ingressus autem, scilicet Jesus, quod Syrus exprimit, Jericho. Respicit enim ad id quod supra, cap. 18, v. 35, dixerat: *Factum est autem cum appropinquaret Jericho.*

PERAMBULABAT, transibat per mediam.

Jericho, per quam ex oppido Ephræm seu Judææ finibus Jordane ab ortu definitis iter est Jerosolymam, à quâ abest 150 stadiis, ut à Jordane 60, Josepho teste, libri 5 de Bello Judaico capite 4; diximus porro alibi, octo stadiis confici unum milliare Italicum, triumque Italicorum milliarium iter unâ horâ fieri. Sed à Jordane quidem Jerichontem via repabilis facilisque est; Jerichunte verò Jerosolymam, acclivitate et declivitate multâ difficilis ac molesta. Incertum autem an nomen *Jericho* impositum huic urbi sit à luna nascentis formâ, quâ illa planities est quæ urbem habet (*luna* Hebræicè *jarach* dicitur, urbs *Jericho*), an verò à balsami suavissimo omnium odore, cujus sola penè ferax est. *Reah* enim Hebræis est odor. Hanc à Josue destructam ignique successam reaedificaverat, regnante Achab Israeli,

VERS. 1. — *ET* INGRESSUS. Ingressus autem, scilicet Jesus, quod Syrus exprimit, Jericho. Respicit enim ad id quod supra, cap. 18, v. 35, dixerat: *Factum est autem cum appropinquaret Jericho.*

PERAMBULABAT, transibat per mediam.

Jericho, per quam ex oppido Ephræm seu Judææ finibus Jordane ab ortu definitis iter est Jerosolymam, à quâ abest 150 stadiis, ut à Jordane 60, Josepho teste, libri 5 de Bello Judaico capite 4; diximus porro alibi, octo stadiis confici unum milliare Italicum, triumque Italicorum milliarium iter unâ horâ fieri. Sed à Jordane quidem Jerichontem via repabilis facilisque est; Jerichunte verò Jerosolymam, acclivitate et declivitate multâ difficilis ac molesta. Incertum autem an nomen *Jericho* impositum huic urbi sit à luna nascentis formâ, quâ illa planities est quæ urbem habet (*luna* Hebræicè *jarach* dicitur, urbs *Jericho*), an verò à balsami suavissimo omnium odore, cujus sola penè ferax est. *Reah* enim Hebræis est odor. Hanc à Josue destructam ignique successam reaedificaverat, regnante Achab Israeli,

VERS. 1. — *ET* INGRESSUS. Ingressus autem, scilicet Jesus, quod Syrus exprimit, Jericho. Respicit enim ad id quod supra, cap. 18, v. 35, dixerat: *Factum est autem cum appropinquaret Jericho.*

PERAMBULABAT, transibat per mediam.

Jericho, per quam ex oppido Ephræm seu Judææ finibus Jordane ab ortu definitis iter est Jerosolymam, à quâ abest 150 stadiis, ut à Jordane 60, Josepho teste, libri 5 de Bello Judaico capite 4; diximus porro alibi, octo stadiis confici unum milliare Italicum, triumque Italicorum milliarium iter unâ horâ fieri. Sed à Jordane quidem Jerichontem via repabilis facilisque est; Jerichunte verò Jerosolymam, acclivitate et declivitate multâ difficilis ac molesta. Incertum autem an nomen *Jericho* impositum huic urbi sit à luna nascentis formâ, quâ illa planities est quæ urbem habet (*luna* Hebræicè *jarach* dicitur, urbs *Jericho*), an verò à balsami suavissimo omnium odore, cujus sola penè ferax est. *Reah* enim Hebræis est odor. Hanc à Josue destructam ignique successam reaedificaverat, regnante Achab Israeli,

si aut ipsos aut qui ipsis sunt inferiores contingat fallere. Porro quod dives esset et publicanus, adeoque inter publicanos principatum obtinens, faciunt hæc omnia ad exaggerandam difficultatem convertendi Zachæi.

VERS. 3. — ET HIC QUEREBAT, conabatur, satagebat VIDERE JESUM, faciem, personam, habitum Jesu, de cujus doctrinâ et miraculis rumor tam admiranda sparserat.

QUIS ESSET inter tot homines, quis esset eorum quos in confertâ ac confusâ videbat turbâ.

ET, pro sed, NON POTERAT PRÆ TERRE, etc., quod Jesus circumseptus esset et stipatus undique densissimâ turbâ promiscuæ multitudinis: ipse verò STATURA PUSILLUS, parvus, brevis esset. Naturale hominibus est, de facie nôsse cupere, quos fama magnos prædicat et singulares; sed in Zachæo, ad desiderium naturale, accessit divinus impulsus, ut esset ei prima ad salutem preparatio, quod cognoscendi Jesu desiderio teneretur.

VERS. 4. — ET PRÆCURRENS, προδρομων επιπροσθεν et accurrens antè, et cùm antè accurrisset. SYRUS, et cucurrit ante Jesum. Latinus interpres legit προδρομων επιπροσθεν, ut est in aliis Græcis libris, præcurrens igitur ante Jesum, scilicet et turbam.

IN ARBOREM SYCOMORUM, ἐν συκομορῶν, seu, ut scribunt alia exemplaria, συκομορίαν, in sycomorum. Sunt et alii codices, qui in antepenultimâ syllabâ, loco ο mega, scribunt ο micron, συκομορίαν vel συκομορίαν. Hoc modo, pro ο micron, inquam, scriptum nomen, auctores interpretantur ficum moro similem, arborem que foliis, magnitudine, aspectu, similibus moro, produxerit ficus: per ο verò, ficum fatuam, quemadmodum Syrus hoc loco transfert ficum insipidam, quod ignavi esset saporis. Latine igitur anceps est penultima in sycomorus. Hebraicè vocatur sicimim, arbor in Palestinâ frequentissima (quam ob causam putatur carere numero singulari); de quâ 3 Reg. 10, v. 27, et 2 Paral. 4, v. 15: *Et cedrorum præbuit (Salomon) multitudinem, quasi sycomoros que nascuntur in campestribus.*

UT VIDERET EUM, ut videre eum posset ex arbore alioque omni turbâ.

INDE, illæc, illâ viâ, quæ sita erat sycomorus.

ERAT TRANSITURUS, quem iniverat Jesus eam viam, quæ duceret ad illam sycomorum. Magno conspiciendi Jesu desiderio ardere debuit, qui coram universo populo arborem ascendit ut Jesum videret. Sunt ut plurimum fastuosi divites, et amant speciem

VERS. 5. — ET QUEREBAT VIDERE JESUM, quis esset, secundum faciem, quem jam dudum ex rumore, et secundum virtutem et sapientiam noverat, ET NON POTERAT PRÆ TERRE, que Jesu ambulanti circumfundebatur, QUIA STATURA PUSILLUS ERAT.

VERS. 4. — ET PRÆCURRENS ASCENDIT IN ARBOREM SYCOMORUM. Si per ο mega scribatur, ut est in textu Lucæ συκομορῶν, sonat ficum fatuam, si per ο micron, ut plerumque fit, ficum moro similem; quam describit Dioscorides, lib. 1, cap. 182, esse gustus inellicicis, hoc est, ignavi et fatui; unde Syrus ficum insipidam

gravitatis, præsertim coram hominum multitudine. Hic verò, etsi dives et in suo ordine princeps, non tamen erubuit, inspectante turbâ, in arborem, vel infimæ sortis homo, descendere. Non dubium quin celestis eum instinctus egerit, in eum finem qui statim apparuit. Quare Titus aliquod jam salutis semen in ipso germinasse docet.

VERS. 5. — VENISSET, JESUS.

AD LOCUM, quo erat sycomorus.

SUSPICIENS, attollens oculos, non casu, sed de industria: noverat enim Zachæum in eâ arbore sedere, et obvisis oculis expectare ipsius adventum.

VIDIT ILLUM, Zachæum, non carnis oculis tantum, verum multò magis animi, approbans, complexansque affectionem illam quæ erga ipsum ferebatur. Vidit Zachæum Jesum, quod desideraverat: vidit Jesu Zachæum, ut multò amplius ipsi largiretur quam desideraverat, et inprimis quidem, ut benigno divinitatis aspectu mentem illius præveniret, emolliret, illuminaret, accenderet. Priusquam videret, prius ipse spectatur à Jesu, ait Theophylactus: sic enim omnibus in locis prævenit nos Dominus, tantum ut nos alacres et promptos videat.

DIXIT AD EUM, blandè et amicè voce eum compellans, ait Titus, nam ut Deus omnium præstans, jam tum quod futurum erit cernebat.

ZACHÆE. Tanquam notum compellat proprio nomine, quem nunquam viderat, nunquam audiverat nominari: quæ res haud dubiè plurimum movit Zachæi animum, ut talem esse crederet, qualem fama ferebat, Christum Filium Dei similem; Joan. 1, v. 48.

FESTINANS; quod festinare jubet, pertinet, partim ad temporis opportunitatem, exigentis ut Jesu hospitium subiret, partim ad beneficii ad Zachæum perventuri magnitudinem.

DESCENDE, ex arbore, et abi domum ut hospitium mihi pares.

HODIE, hæc vespèrâ et consequente nocte.

OPORTET ME, id est, statui, decrevi.

MANERE, hospitari. Non quod deesset Jesu alia hospitia, sed quod ille insigni illo suo ardore alliceret Jesum ad se. Nam etsi vocem invitantis Jesus non audierat, viderat tamen affectum, quod ait Ambrosius. Sciebat quid esset in homine, quam libenter invitaturus domum suam esset, nisi conscientia peccatorum et publica infamia obstarent. Hic animus Jesu cognitus, etiam priusquam reipsâ declararetur, quod accidit versu proximo, efficacissimè simul et urbanissimè ipsum invitavit. Quasiverat ergo Zachæus

transfert. Plinius, lib. 13, cap. 7, arborem moro similem foliis, magnitudine, aspectu, et *Egyptiam ficum* vocat. August., serm. 8 de Verbis Apostoli, cap. 5, testatur eam in Africâ aut omnino nusquam aut rarò inveniri, in Judæâ esse frequentem. Moralem sensum pusillæ staturæ Zachæi, et ascensus ejus in lignum, vide ibidem apud August. et Amb. in hunc locum, et Greg. 27 Moral., cap. ult. Jesus igitur ei dixit:

VERS. 5. — ZACHÆE, FESTINANS DESCENDE, omni scilicet cunctatione ac tergiversatione postpositâ; quod idèo dicit, ne conscientia forsâ terrores, trepidaret

videre Jesum: Jesus obtulit se querenti, non ad videndum tantum, verum etiam ad fruendum per otium domi suæ, preces supplicis excedens et vota.

VERS. 6. — ET FESTINANS, festinans itaque. Mox ut audivit Domini jussione, nihil quidem respondit; solet enim insperatum gaudium ingensque animi affectio, vocem eripere; sed obediit, et quidem festinanter, ut jussus fuerat.

ET EXCEPIT ILLUM DOMO SUâ, idque GAUDENS, id est, libentissimè, maximâ cum animi lætitiâ et alacritate, velut magno honore affectus, nec minore thesauro donatus. Non enim judicavit se conferre, sed accipere beneficium. *Gaudens*, inquit Euthymius, quod non solum eum vidisset ut optaverat, sed quod etiam ab ipso vocatus fuisset, quodque ipsum suscepisset, quod nunquam fore speraverat. Quod tantâ cum promptitudine et hilaritate obsequitur, in eo clariùs adhuc perspicitur Spiritus sancti vis et directio; ceteroqui facile fuisset ut hujusmodi virum, et vitæ genus et formæ indulgentia impellerent ad contemptum humilis Jesu.

VERS. 7. — ET, quod, OMNES, universa turba populi præsens. Hoc quidam jungunt cum *vidissent*, quidam cum *murmurabant*: videtur utrumque verbum afficere, quod omnes id vidissent, quia coram omnibus fiebat, et quod omnes *murmurabant*, quia plerique eorum qui videbant,

MURMURABANT, in culpam illud vocabant.

PECCATOREM, mali et probrosi nominis, et quidem principem in eo genere iniquitatis, quo infames erant publicani.

DIVERTISSET, *ingressus est diversari*, legitur Græcè et Syriacè. Interpres omisit *ingressus*, ut quod per se intelligatur. Obtrectabant ergo Jesu, quod qui sanctitatem vite suaderet aliis, et haberi vellet doctor exemplarque sanctitatis, ipse consuetudinem

præ verecundiâ statûs publicani talem virum hospitio recipere: *Quia hodiè in domo tuâ oportet me manere*, id est, hospitari decrevi: non quod alia non essent hospitia, sed quia, quamvis vocem invitantis Zachæi Dominus non audierat, viderat tamen affectum ejus, inquit Ambros., quem etiam verbis deprompsisset nisi conscientia peccatorum et infamia publica obstisset, isâ igitur humanitate prævenit, et anxietate sua liberatis.

VERS. 6. — FESTINANS DESCENDIT, ET EXCEPIT ILLUM GAUDENS, id est, magnâ animi alacritate, libentissimè, tanquam magno affectu honore et beneficio, præter omnem opinionem. Ubi Maldonatus apertè confirmari putat, facienti quod in se est, Deum gratiam non denegare, posseque hominem sese aliquo modo ad gratiam disponere. Sed multum fallitur: hoc enim ipsum, quod Zachæus Dominum videre voluit, nempe ejusmodi esset, severus an placidus, quem peccator fidenter posset accedere, gratiæ tribui debet, sicut August. tribuit, serm. 8 de Verbis Apostoli, c. 2 et 4. Vidit Dominus, inquit, ipsum Zachæum, visus est (Zachæus) et vidit. Sed nisi visus esset, non videret; quos enim prædestinavit illos et vocavit. Et hinc est quod concilium Arianicum, cùm definivisset, c. ult., in omni opere bono non nos incipere, et postea per Dei misericordiam adjuvari, subjicit: Unde manifestissimè credendum est quod et illius latronis, et Cornelii Centurionis, et Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere

iniret cum publico peccatore, delecto sibi apud eum hospitiò, cujus consortium omnibus fugiendum sit, et maximè viris sanctis, ne puritas eorum peccati contagio inficiatur. Quamquam verò jam frequenter Jesus refellisset hujusmodi calumniam, quod nimirum cum peccatoribus conversaretur, ut medicus cum ægrois, ad hoc ut ad penitentiam eos adduceret; populus tamen ita infixum animo habebat, quod à Pharisæis didicerat, vitandum omninò esse hujusmodi hominum consortium, ut que abs Jesu audiret non perinde cuperet.

VERS. 8. — STANS AUTEM ZACHÆUS, etc. Zachæus, postquam Jesu, hospitiò à se excepti, doctrinam audisset, quæ promitteret ipsi et familiæ ipsius, aliisque omnibus qui penitentiam agerent vitæ antea actæ, regnum cælorum, et, si etiam quæ justè possiderent venderent et darent pauperibus, thesaurum non deficientem in cælis; STANS postredit, Jesu hospitium egrediente, coram Jesu et universâ populi multitudine, ante ostium expectante egressum Jesu, DIXIT AD JESUM, ut relutaret murmur populi, quod intellexerat, agrè ferentis quod ad ipsum Jesu divertisset, quippe peccatore.

ECCÈ, q. d.: Peccator fui, fateor eò maximè quod temporaria bona ardentius concupiverim et amaverim; sed ecce mutationem in contrarium.

BONORUM MEMORUM, eorum omnium que habeo.

DOMINE, à te doctus id Deo gratum esse.

Do, paratus sum dare, et mox quomodo dabo, jam nunc assignans, addicens ac deputans.

PAUPERIBUS, pauperum usibus, ad mitigandam inopiam eorum.

ET SI QUID ALIQUEM DEFRAUDAVI, et si quid cuiquam per calumniam eripui, si quid delationibus, fraude, vel malis artibus cuiquam extorsi. *Quod enim hoc loco habetur Græcè, ait Euthymius, non significat vanè aut*

meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de naturâ, tanquam scilicet incipiente illud opus bonum: verissimum est enim illud Scripturæ, et generalissimum Jeremiæ 50, v. 21: *Applicabo eum, et accedet ad me. Quis enim iste est qui applicet cor suum, ut appropinquet mihi?* Itaque quod Maldonatus, quosdam juxari judicat, sequentes Christum, alios eum præcurrens, non potest cum doctrinâ Augustini, ex Scripturis hausiâ, consistere: cui conformiter et Prosper contra Collatorem, c. 7, de Christo: *Præparavit, inquit, sibi ejus animum, cujus elegit hospitium. Vide ibi fatuus.*

VERS. 7. — ET CUM AUDIRENT OMNES, turba scilicet tota præsens, MURMURABANT QUOD, eum totâ urbe obtrasset, et quasi quavisisset hospitium, tandem tamen AD HOMINEM PECCATOREM DIVERTISSET, publicum scilicet, quales habebantur publicani. Quamquam Tertull., l. 4 contra Marcionem, c. 57, Zachæum putat fuisse gentilem, quod et Cypri., epist. 65, et Ambr., lib. 1 Olliv., c. 50, sentire videtur, ut proinde causa mutationis etiam fuisset accessus ad gentilem hominem, et quidem talem.

VERS. 8. — STANS AUTEM ZACHÆUS, tanquam refutatur murmur turbæ agrè ferentis ingressum Jesu, DIXIT AD DOMINUM: ECCÈ, etc., quasi d.: Fateor, peccator fui, sed ecce emendationem meam, quia dixi bonorum MEMORUM DO PAUPERIBUS, id est, dare paratus sum, et jam quasi assignans do. Nam quod

stultè calumniatus sum, sed ex injustitiâ et calumniâ acquisivi. Addit autem si, non quòd inculpatus se hæc in parte velit dicere, sed quòd non tantum culpabilem, quantum ferret hominum opinio, prout notat etiam Richelius.

REDO, paratus sum reddere, et mox quoque reddam, restitutum. Alterum enim non sat est, inquit Ambrosius; nec habet gratiam liberalitatis, si injuria perseverat, quia non spolia, sed dona quaruntur. Regula est D. Augustini epistolâ 54: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; et quidem in presentia restituatur, cum restitui potest: in morâ enim est omnis qui detinet alienum; idcirco reddo ait Zachæus.

QUADRUPLEM. Promittit restituere lucra fraude acquisita in quadruplum, non quòd ex lege teneretur; lex enim non id præcipit, nisi convictis de furto omnium et iudicis sententiâ condemnatis, Exod. 22, v. 4; sed ut abundè satisfaceret iis quibus injuriam intulerat, ut si quæ etiam damna passi fuissent, ex eo quòd pecuniâ suâ, quam ipse extorserat, caruissent, plenè resarciret. Quadruplum reddit, inquit Theophylactus, ut illius, cui injuria facta, damnum resarciatur. Vult autem dicere: Alterum dimidium eorum quæ habeo, nolo mihi reservare, sed inter eos dividere, qui injuriâ à me affecti fuere; non quòd tantum arbitrer à me ipsis deberi, aut quòd alterum dimidium honorum meorum putem malè partum esse (qui vix octavam partem bonorum omnium meorum credo malè partam); sed ut quadruplo amplius quam subripuerim ipsis restitutum, itaque abundè satisfaciâ, ut nullam habeant querelâ de me causam. Quocirca, qui per amorem divitiarum peccavi, testor te coram et omni hoc populo, quòd cupiam per contemptum divitiarum vitam emendare, et abjectis omnibus ex tuâ doctrinâ, de divinâ providentiâ deinceps pendere, paratus, si opus fuerit, etiam labore manuum victum comparare mihi aliisque necessitatem patientibus. Has suas virtutes coram Jesu proponit Zachæus in medium, non jactantiæ causâ; ut Pharisæus ille supra, 18, v. 12; sed ut ostendat fructum in se secutum ex presentia Jesu, ad condemnationem eorum qui Jesu apud ipsum hospitium reprehenderant; q. d.: Injuriâ adversus te murmurat populus hic, bone Jesu, eò quòd ad me

quidam exponunt, do, id est, dare soleo, videtur repugnare versu 9. Unde et plerique auctores tunc illam mutationem factam esse censent, Theophyl., Augustinus et alii. Et si quis aliquem deprecaverit, id est, per injustitiam et calumniam, ut Grecum indicat, extorsit, REDO QUADRUPLEM; quasi d.: Alterum dimidium mihi servo, non ut eo fruatur, sed ut debita mea solvam, reddens quadruplum, ut Augustinus, serm. cit. et tract. 5, in Epist. Joan. Non enim habet gratiam liberalitatis, si injuria perseverat, quia non spolia, sed dona quaruntur, inquit Ambrosius, nec dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ut August., epist. 54. Quadruplum autem reddit, propter plenissimum studium justitiæ, sua cuique tribuentis, cui non sufficit reddere æquivalentem, ut notat Bernardus, serm. 1 de omnibus Sanctis. Quod enim lex Exodi 22, v. 4, de solis ovibus ablatis constituerat, ipse in formulam ge-

peccatorem diverteris: diversatio enim hæc tua, non fuit ut fayeres peccatis meis, sed ut à peccatis me revocares, id quod etiam effectisti. Observandum quòd quando promittit, ex altero dimidio eorum quæ habet, restituere quadruplum iis qui injuriam ab ipso passi fuerant, fateatur, octavam partem eorum quæ in bonis habet, fraude potuisse esse partam; quæ pars parva quidem fuit respectu totius, per se tamen res magna, quandoquidem dives esset: ut si diviti octo millium aureorum, mille aurei injustè sint acquisiti. Quare non diliteatur peccatum suum, imò verò confitetur publicè coram omnibus, de publico publicam instituens penitentiam; sed quale reverèrat erat confitetur, non quale homines poterant opinari, qui aliena peccata libenter exaggerant. Sic autem confitetur, ut detestatus statuat redimere, tum restitutione quadrupli, tum largis in pauperes elemosynis, ita in futurum divitiis malis artibus acquirendis renuntians, ut nullum velit divitiis apud se restare locum, quæ perfecta penitentia et vita emendatio est. Nam et hoc observandum, quòd hic Zachæus publicanorum princeps amplexus sit consilium illud Jesu, quod dives ille princeps supra 18, v. 25, capere non valuerat: Omnia quæcumque habes vende et da pauperibus, etc. Nam deductis de summâ iis quæ restituenda censebat, ita ut perfectè omnibus satisfieret, id quod dimidio aestimabat omnium bonorum suorum, reliqua sua bona pauperibus pollicitus est, ne minimo quidem sibi reservato. Tanto mox justitiæ ardore inarsit, jam manifestè se exerente Spiritus sancti virtute. Vides avaritatem, inquit Theophylactus; non parè seminare capit; neque pauca quedam dedit, sed totam vitam. Nec dubium quia quod pollicitus fuerat, primâ opportunitate impleverit. Hæc est enim sapiens illa stultitia, quod inquit Beda, quam de sycomero publicanus quasi fructum vite legerat, raptâ reddere, propria relinquere, visibilita contemnere, etc. Porro ab hoc exitu, iudicium fieri deceverat, de Christi ad Zachæum ingressu.

VERS. 9. — AD EUM, ad verba ejus; non eum, sed discipulos suos populumque presentem alloquendo; sic tamen ut audiret ipse solati plenissimam sententiam.

QUA SUPEREST QUOD AD SENSUM, ut sæpè aliâs.

HODIE, hoc die, quo vir iste, ad ingressum meum in domum ipsius, hunc animum induit, ut detestetur

neralem faciendæ restitutionis traxit, ut abundè damnum omne resarciret, quod quantum esse possent, ei incertum erat. Quod autem aliqui hinc consequens esse putant, eum nihil sibi reservasse, non firmè videtur colligi: cum enim esset dives, potuit etiam post quadrupli restitutionem aliquid superesse.

VERS. 9. — ET AIT JESUS AD EUM, ut aliquam ipsi Zachæo securitatem et consolationem daret, ac turbæ causam recederet, cur ad peccatorem diverteris, ut notat August., cit. serm. 8, cap. 3. QUA HODIE SALUS DOMI TUIC FACTA EST, quia videlicet patriam illam et consequenter domum, in quam salus primùm intravit, cum Christus intravit; tunc enim avaritiæ et fraudibus renuntiavit Zachæus; unde de illo solo subjicit Christus, EO QUOD IPSE, id est, etiam ipse Zachæus, cujus est hæc domus, quantumvis cum vos despiciatis, FILIUS SIT ABRAHE, nimirum verus filius Abrahæ, non

vitam anteaactam, et mutet non solum in meliorem, verùm etiam in optimam, consensu summo perfectionis gradu, in eo genere virtutis, cui contraria vitia fuerat secatas, amplexus nimirum voluntariam paupertatem, qui acquirendis injustè divitiis incuberat.

SALUS, id est, ad Deum conversio, justificatio, quam salus æterna comitatur.

DOMI TUIC, id est, huic patriam illam, et consequenter domum ejus. Per domum intelligit in primis patriam illam, deinde verò etiam familiam, quæ vel unâ eum patriam illam conversa ad Deum et justificata fuit, vel proximè ad hoc disposita. Volens enim significare toti domui saluti fuisse ingressum suum, domum dixit potius quam hero, quamvis herum etiam omnia intelligeret. Jure enim salus à capite extenditur ad totum corpus.

FACTA EST, oblitit, obvenit, ejetit, quod Euthymius ait, perditione, quæ in eâ morabatur, propter avaritiam et injustitiam. Salvus factus est dominus hujus domus, deinde verò etiam familiam, quæ vel unâ eum patriam illam conversa ad Deum et justificata egens redditus est, ita ut maneat eum cœlestis regni salus felicitasque perpetua; nec ipsum solum, sed ipsius occasione etiam familiares ipsius. Approbat Jesus Zachæi veram ac sinceram et ex corde initam penitentiam, cujus effectus sit justitia et salus æterna.

EO QUOD, quandoquidem. Reddit rationem cur mirum videri non debeat, si Zachæus cum suis salutem consequatur.

ET IPSE, etiam ipse, scilicet vir iste cujus est hæc domus. Emphatica est particula ista et; ipse non minus quam vos, à quibus despicitur et rejicitur, tanquam peccator et indignus consortio ac numero vestro.

FILIUS SIT ABRAHE, ex genere Abrahæ oriundus non solum, sed et hæres promissionum factarum Abrahæ ac seminii ejus. Ex illo enim fœdere quod Deus cum Abraham inivit, accepit remissionem peccatorum et justitiam, factusque est hæres salutis æternæ.

VERS. 10. — VENIT ENIM, etc. Occurrit objectioni quam è turbâ quis afferre potuisset: quomodo filius Abrahæ est et hæres promissionum, qui peccator est publicè infamis, degener, alienusque ab imitatione Abrahæ; homo turpis ac flagitiosæ vitæ, cui census ex fraude? Sit, inquit, hujusmodi. Atqui

solum genere, sed maxime fidei et justitiæ imitatione: quo sensu Christus negat Judæos esse filios Abrahæ, Joan. 8, v. 59 et 44.

VERS. 10. — VENIT ENIM FILIUS HOMINIS. Causam assignat salutis ejus, unde videlicet peccator publicus et infamis possit esse factus filius Abrahæ; ut notat Prosper, loco supra citato contra Collatorem, nimirum eò quòd ipse Filius hominis in mundum venisset, ut eum cum cæteris tantum ovem errantem, QUERERET, ET SALVUM FACERET, QUOD PERIERAT, id est, ut ad justitiam et salutem reduceret eos qui peccatis suis perierant, ut ita videlicet, quem agnosceremus à Christo quærente salutem esse factum, sciremus à quærente preventum, inquit Prosper. Sensum allegoricum

FILIUS HOMINIS, id est, ego factus miser homo, venit à Patre missus è celo in mundum.

QUERERE, ut quærat tanquam ovem errantem. ET SALVUM FACERE, et salvet, ad justitiam salutemque reducat.

QUOD PERIERAT, perditum, id quod perditum est, id quod per peccata alienum à Deo factum æterno exitio obnoxium est. Supple eum Euthymius, ex filio Abrahæ; quemadmodum Matth. 13, v. 24, ait: Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. Dicit ergo, officium à Deo Patre sibi demandatum hoc habere, ut illos Abrahæ filios qui perditii sint, qui per peccata à Deo et Abrahæ imitatione recesserant, rei facti æterni supplicii, id est, peccatores, quærat errantes in deserto hujus seculi, et ad Deum reducat, ac benedictionis salutisque æternæ Abrahæ promissa participes reddat. Inter hos esse Zachæum, nec mirum proinde aut obloquio dignum, si hospitium ejus subierit, ubi perditum invenire, lucrificare et salvare posset.

VERS. 11. — HEC, tum quæ à Zachæo, tum quæ à Christo dicebantur.

ILLIS, scilicet omnibus qui aderant, discipulis et turbâ seu plebe, cujus mentio præcessit supra, v. 3, 7, et cap. 18, v. 45.

ADTENDENTES. Supra, v. 8, diximus hæc ante fores domus Zachæi contigisse, ubi populus presens expectabat egressum Jesu, comitaturus Jesum in caepito pridie itinere Jerosolymam versis.

ADICIENS DIXIT, seu adjecti dicere, phrasis Hebraica, pro pergens dixit, seu perrexit dicere, insuper dixit (simile infra, 20, v. 11, 12; Act. 12, v. 5), antequàm scilicet eo loco se moveret, antequàm iter iniret.

PARABOLAM, ænigmaticam comparationem. EO QUOD, hæc occasione quòd ESSET PROPE JERUSALEM, quò et jamjam proficisceretur ex Jerichente, non amplius distante quam 150 stadiis, id est, iure horarum sex, et quod excurrat.

QUA, quòd EXISTIMENT, scilicet quidam Jesu discipuli ac sectatores, nominatim filii Zebedæi, Matth. 20, v. 21.

CONFESTUM, mox ut Jesus pervenisset Jerosolymam. REGNUM DEI seu Christi, quod Deus Christo, quem Jesum esse credebant, per Prophetas pollicitus fuerat. Super solum David et super regnum ejus sedebit. Isaïæ 9, v. 7.

hujus historiae vide apud August., serm. 8 cit., et Theophyl. in Luc.

VERS. 11. — HEC ILLIS ADTENDENTES, iam plebe videlicet quam discipulis. Unde videntur hæc præ fortibus esse dicta, ubi populus egressum Domini expectabat. ADICIENS DIXIT PARABOLAM, quæ sanare volebat quorundam carnalem existimationem, quam tangit sequentibus verbis, EO QUOD ESSET PROPE JERUSALEM, utpote quæ à Jericho non nisi septem circiter horis distabat. ET QUIA EXISTIMENT, QUOD CONFESTUM, simul atque Jerosolymam, urbem regiam, pervenisset, NEXEM DEI, gloriosum, quod Deus Christo suo per prophetas promiserat, et de quo toties ipsemet, etiam tanquam jam appropinquante, mentionem fecerat,

MANIFESTARETUR, appareret, palam fieret, conspiciunt scilicet splendore et gloria externâ. Hâc occasione, ait evangelista, adiecit parabolam, quod essent inter discipulos ejus, qui putarent, mox ut venisset Jesus Jerosolymam, cui jam cœperat esse vicinus, appariturum regnum illud cujus tolles memineras, imaginantes regnum aliquid terreno simile: existimabant, quod confecto hoc itinere, ubi pervenisset Jerosolymam, auspicaturus esset regnum suum, et occupaturus solum David in regiâ illâ civitate. Unde nata fuerit hæc opinio, jam aliquoties declaravimus; hoc nunc addam, quod considerarent discipuli illi Jesum studiosè jam petere Jerosolymam, idque, quod dixerat supra 18, v. 31, ut omnia quæ de ipso ut Christo scripta fuerant per prophetas, consummarentur; inter quæ cum primis regnum numerabant. Et quantum non satis intellexissent quorsum res tota evadere, existimârunt tamen regnum Christi, quocumque modo id foret, exoriturum, seque beatos mox et compotes illius fore. Consonaro videbatur presens rerum status, quo Jesus, miraculis suis, summam nominis claritatem, et Christi titulum, adeptus esse, totiusque Israel favorem sibi conciliâsse, videri poterat, ita ut aliud non restaret, quam ut regnum acciperet, oblatum à tot millium hominum turbâ, quæ ipsum quocumque sequebatur. Ex hæc opinione descendit et illud, quod turbæ Jesu Jerosolymam ingredienti acclamârunt: *Benedictum quod venit regnum patris nostri David*, Marci 11, v. 10. *Benedictus qui venit rex in nomine Domini*, infra, v. 28. Hanc igitur erroneam opinionem corrigere volens Jesus, quod ait Euthymius, adduxit parabolam, quæ significavit, se quidem brevi regnum initutum in celo, sed non prius appariturum illud in terrâ, quam ipse in terram redeat; neque discipulos suos ejus participes futuros, nisi interim persistant singuli gaviveri in officio sibi credito.

VERS. 12. — NOBILIS, benè natus, claro genere ortus, ingenus et illustris. Syrus, *filius magni stemmatis*.

LONGINQUAM, longè à patriâ sua sitam, ac proinde utcumque dit abfuturam.

ACCIPERE, ut acciperet, ut iniret possessionem regni quod sibi jure debebatur.

ET REVERTI, cæ mente, ut illo regno potius revertetur ad suos; quorum etiam rex erat suo jure, quantum regnum inter eos non administraret. Ho-

MANIFESTARETUR, Christo scilicet mox occupaturo solum regnum, in urbe regiâ, ad quam tendebat. Carnale namque regnum terreno simile somniabant, ut patuit in filiis Zebedæi, Matth. 20, v. 21. Hanc opinionem tollit hæc parabola, docens eos regnum illud in longinqua regione, in celo videret, inchoandum, nec nisi in reditu suo manifestandum in terris: interim vero ipsi qui participes ejus esse vellent, hic negotiandum esse. Est autem parabola hæc ei quæ narratur Matth. 25, de talentis, valde similis, et eundem scopum habens; alio tamen tempore et loco et occasione dicta, et in quibusdam circumstantiis narrationis diversa.

VERS. 12. — HOMO QUIDAM NOBILIS, Christus Domi-

minem nobilem intelligit seipsum Dominus Jesus, natum ex Patre Deo jam inde ab æterno, ex matre virgine stirpis regie Davidis in temporis plenitudine: quo genere quod possit esse illustris? *Non solum enim secundum deitatem nobilis est, inquit Basilus in Catena, sed etiam secundum genus humanum; ex semine David secundum carnem exortus*. Quamvis autem jam tunc Rex esset, nobilem tamen hominem, nondum Regem se appellat, ait Eusebius in Catena, *quia nondum, in primâ apparitione, regiâ fangebatur majestatem*.

IS ABIT. Utitur præteritis loco futurorum, quod nota etiam Euthymius. Prædicit se abiturum seu profecturum brevi, post mortem scilicet et resurrectionem, in celum (*ascensum enim proprium à terrâ in celos designat*, ait Eusebius in Catena); regnum longè à terrâ terrenisque distantem *tum loco tum rerum conditione*, quod habet Basilus ibidem: quantum longinqui nomine, et temporis diturnitas insinuetur, quo abiturus sit, nempe ad novissimum usque judicii diem. Porro abiturum se dicit in celum, non quod terram deseret, sed quod regnum modo corporali in eâ tantisper per se non administrabit. Abiturus est autem ut accipiat regnum, regnum utique cœli seu cœlestis, quale obinet Pater, ut unâ cum Patre in celo beatus, regnet et regat omnia quæ in celo et in terrâ, terræ invisibilibus; accipiat autem à Patre, juxta illud Danielis cap. 7, v. 14: *Et dedit ei potestatem et honorem et regnum, etc.* Nam tamen inde ab æterno obtinerit hoc regnum ut Filius Dei, per ascensionem tamen accepit ut homo, id quod Græci tractatores expressè hic annotant, Titus, Theophylactus, Euthymius; quod quamvis ab incarnationis initio ipsis fuerit, per mortem tamen et passionem meruit illud, nec ante ascensionem possessionem illius obtinuit, secundum id quod ipse dixit infra, 24, v. 26: *Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?* Denique obento regno colorum, postquam eo fruius fuerit longo temporis spatio, promittit se rediturum in terram, ad suos, visibilem: id quod etiam angeli promiserunt Act. 1, v. 11: *Hic Jesus qui assumptus est à vobis in celum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in celum*. Quæ de re Petrus agens, Act. 5, v. 21, *Jesum Christum*, ait, *quem oportet quidem celum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium*.

VERS. 15. — VOCATIS AUTEM, priusquam abiret, DECEM SERVIS SUIS, id est, omnibus quos domi reli-

quis, juxta August., lib. 2 Quæst. evangel. g. 46, quæ secundum divinam naturam ex Deo Patre natus; secundum humanam, ex regiâ progenie David, rebusque à se mirabiliter gestis nobilitatus. ABIT IN REGIONEM LONGINQUAM, per ascensionem in celum: quæ regio et loco et rerum conditione à terris remotissima est, quantum et longitudo absentia usque ad judicii diem nomine longinquitatis insinuetur. ACCIPERE SIBI REGNUM, cujus possessio ei post ascensionem data est, prout luculentè describitur Dan. 7, v. 13 et 14. Et revertitur, tempore opportuno, quod erit in novissimo die. Sed antequam discederet,

VERS. 15. — VOCATIS DECEM SERVIS SUIS: quo numero denario tota multitudo ministrorum Ecclesie

quit, nam alios secum assumpsit. *Numerus denarius hoc loco, quod scribit Euthymius, multitudinis duntaxat manifestativus est, tam de servis quam de ministris*.

DECEM MNAS, singulis unam mnam. *Mna Græcis dicta, Latinis mina, libra pecuniaria erat, constans centum drachmis. Hebræis mane, quæ vox eadem esse videtur, constabat sexaginta siclis, Ezech. 45, r. 12; id est, ducentis quadraginta drachmis. Nam siclus tetradrachmus est. Porro nobis, drachmæ pondere nummus cusus, est is quem vocamus regalem Hispanicum simplicem: unde facile est colligere, quanti hodiè nobis esse possit una mina, sive Græca sive Hebræa. Nam utramvis hic intelligas, res eadem una est, numero seu pondere certo posito pro incerto, ejusmodi tamen, quod magni sit pretii: hinc enim fit, ut in simili parabola Matth. 25, v. 15, nominetur talentum*.

AIT AD ILLOS, præcipit illis. NEGOTIAMINI. Pecuniâ hæc meâ sic utamini ut crescat, et lucrum mihi pariat, reversusque inveniam rem domi auctam. Dum, usque dum, donec venio, donec redeam. Vult servos tamdiu occupare se negotiatione, et augendi domini opibus incumbere, quamdiu abest; nec dicit quamdiu abest, aut quando revertetur, ne unquam otio vacent, semper expectantes dominum incerto tempore rediturum. Christus Dominus ascendens in celum, dedit dona hominibus, servis, inquam, suis fidelibus, quos in terrâ reliquit (alios enim, spiritus, inquam, prophetarum et justorum omnium, qui à seculo terram deseruerant, in celum secum assumpsit), uni plura, singulis unum ut minimum, *unusquisque enim proprium donum habet ex Deo, aliis quidem sic, aliis vero sic*, 1 Cor. 7, v. 7; non uni omnia, nec singulis æqualia. Nam, quantum singulorum unum donum comparetur minas, quod etiam minimum donum maximi sit pretii, majoris quam quelibet massa pecuniaria, quippe quo lucrifacere queas hereditatem cœlestem; discrimen est tamen, ut inter minam auri et minam argenti et æris, inter unum donum et aliud. His donis seu muneribus suis, præcepit Christus ut sui uterentur ad utilitatem: *unicuique enim datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*, 1 Cor. 12, v. 7, et unumquodque Dei donum suam habet legitimam negotiationem. *Utilitatem autem totius corporis sui seu Ecclesie, id est, ad*

significatur; ponitur enim certus numerus pro incerto. DEDIT EIS DECEM MNAS, ut ex his singulis acciperent unam, sicut patet infra ex verbis servorum, rationem domino reddentium. Significatur autem diversa dona, quæ ministris suis tradidit. Porro *mna Græcè, Latinis dicitur mina, et significat libram pecuniariam Atticam, constantem duodecim uncis et semis, id est, centum drachmis; nam una continet octo drachmas. Mna vero Hebræica continebat duas lib. et dimidiam, ut testatur Josephus, lib. 14 Antiquit. c. 15, aliis 12, in libro de Antiquitatibus, v. 12, ubi dicitur quod viginti sicli, et indicitur Ezech. 45, v. 12, ubi dicitur quod viginti sicli, et viginti quinq; sicli, et quindecim sicli (hoc est, in universum sexaginta sicli) mnam faciant. Nam duo sicli faciunt unciam, et viginti quatuor sicli unam libram. Itaque mna valde diversa est à talento,*

salutem spiritalem tum propriam tum proximorum, quam Christus Dominus ponit in suo lucro; idque indesinenter, quamdiu hic vivunt, absentes à Domino, donec redeat Dominus (incertum quo tempore) è celo in terram, singulos judicatorum.

VERS. 14. — CIVES EJUS. Syrus, *filiis civitatis ejus*, si scilicet inter quos natus et educatus fuerat: in quos etiam jus regni ipsi competebat, quantum eo non frueretur.

OBERVANT EUM, et animi odium variis injuriis testati fuerant, dum inter ipsos ageret.

ET, cum jam abisset ab ipsis, occasione quæ dicta est, rebus domi ordinatis, MISERVANT LEGATIONEM, legatos, POST ILLEM, qui illum iter agentem asserebantur.

DICENTES, legatis suis: NOLUIMUS, sit pro ratione voluntas. Hæc, despicientium est et dedignantium nominare. REGNARE SUPER NOS. Hujus nostræ voluntatis certiorum eum facit, ut abeat benè longè, nec unquam ad nos redeat. Judæi, ex quibus Christus secundum carnem, Rom. 9, v. 5, qui maxime amare et primi omnium suscipere Christum Regem debebant, quamdiu inter eos vivebat Christus, semper oderant eum, gravisque erat ipsis etiam ad videndum, Sap. 2, v. 15. Et quantum multis argumentis se Christum Regem esse monstraret; et pertransiens bene faciendo ac sanando omnem oppressos à Diabolo, Act. 10, v. 38, illorum animos sibi conciliare studeret: illi tamen nihil his omnibus moti, ut insanabili odio suo satisfacerent, variis eum modis persecuti sunt, tandemque in crucem actum interfecerunt. Quibus rebus non contenti, etiam postquam à morte rediit, abisset in regnum patrum et sederet à dextris Dei, testantibus id quæ efficacissimè discipulis ipsis per Spiritum sanctum, persistenter in rejiciendo illo et pertinacissimè reprobando. Discipulis hæc denunciaverunt ne omnino loquerentur in nomine ejus, Act. 5, v. 40. Saulum miserunt Dana-scum cum epistolis ad synagogas, ut si quos invenisset hujus via viros ac mulieres, vinctos perduceret in Jerusalem, Act. 9, v. 2; constantes discipulos lapidaverunt, et aliis aliisque modis occiderunt, Act. 7, v. 58, et 12, v. 2. Quid hoc erat aliquid quam palam rejicere, ac sacrilegè audacè dicere: Nolumus hunc regnare super nos? fidem in Christum persequi, ejusque professores cadere, vincire, occidere, hoc

sed ad idem significantum in parabola assumitur. ET AIT AD ILLOS: NEGOTIAMINI, laborando in usu pecunie, et lucrum afferendo, dum venio, id est, donec reversus fuero. Destruit ergo opinionem non solum de instante jamjam regno, sed etiam de regno suaviter ac molliter sine laboribus sibi deferendo.

VERS. 14. — CIVES AUTEM EJUS, inter quos natus, et educatus; et conversatus fuerat, nempe, Judæi, maximeque Jerosolymitani, OBERVANT EUM, dum eam illis viveret; ita ut etiam tum palam dicerent: *Non habemus regem nisi Cæsarem*; eaque de causâ eum interfecerunt, dicentes Pilato: *Noli scribere: Rex Judæorum*. Itaque idem odium obstinata voluntate prosecutus, eo jam in celum profecto, MISERVANT LEGATIONEM, seu legatos, POST ILLEM, DICENTES, non illi, sed

demum erat, factis melius quam verbis, imperium Christi detrectare. Sunt autem nepotes, sectatores majorum suorum, ad hodiernum usque diem.

VERS. 15. — ET FACTUM EST. Factum est autem tandem, ut rediret, Græcè, cum redisset. Sic etiam Syrus: *Cumque accepisset regnum et reversus fuisset.* Subaudi, in patriam, quantumvis invitis civibus suis.

ACCEPTO ET FIRMATO REGNO ILLO SUO, REDIRET, formâ planè regâ, cum potestate, magnificentiâ et gloriâ dignâ rege, qui antea inter suos humilis habitus fuerat.

ET GRÆCÈ ET SYRIACÈ OMITTITUR ET, quod interpres addidit, quia verterat ut pro cùm.

JESSIT ante omnia, regâ potestate et auctoritatè.

VOCAT AD SE, quod Græcè et Syriacè additur.

SERVOS, suos scilicet, QUIBUS DEDIT, quibus commiserat PECUNIAM SUAM

QUANTUM QUISQUE, *ut: ut, quis quid, NEGOTIATIS FUISSET, id est, negotiando lucrificasset.* Jesus Christus, Rex cœli longâ possessione firmatus, rediit tandem à dexterâ Dei Patris omnipotentis, in inferiorem hunc mundum, cum virtute multâ et majestate, non ut regnum cœli derelinquat, sed ut regnum terræ cum regno cœli conjungat, unamque faciat ex duobus, in quo solus ipse regnet. Quod ut faciat, inibit hanc rationem: Postquam è cœlo descendit, sedebit super sedem majestatis suæ, et adesse primum jubebit ante se, ante tribunal suum, ministris angelis, servos suos domesticos, filios Ecclesiæ suæ, quibus varia munia obeunda commiserat, alios tunc temporis vivos, alios ex morte repositos; non ut sciat ipse, nihil enim ipsum latere potest, sed ut alios omnes qui aderunt (aderunt autem omnes gentes, Matth. 25, v. 32) scire faciat, an credita sibi munia exercuerint ad Dei gloriam, cum profectu salutis suæ ipsorum et proximo- rum, an non (tunc enim omnium opera et cogitationes palam omnibus ostendentur, quod ait Beda in hunc locum), et quam justo ipse judicio singulos pro meritis excipiat. De secundo adventu est hic sermo, ait Euthymius, *quando revertetur cum potestate magnâ et gloriâ, sedebitque super sedem gloriæ suæ; nam tunc rationem ponens, reddet unicuique juxta opera sua.* Item habet Augustinus, lib. 2 Quæst. evang., cap. 46, et alii omnes.

VERS. 16. — MNA TUA, mna quam mihi dederas.

alii, id est, dantes eis in mandatis, ut totinationis Judicæ denuntiarent istud: NOLEMUS HEC, quem præ contemptu nec nominare dignantur, REGARE SUPER NOS, quoniam vilitatis vult indignum à nobis exturbatum et crucifixum. Factum est hoc, quando apostolos persecuti sunt, et cæsis denuntiaverunt, ne in nomine Jesu cuiquam loquerentur, quando Paulo data sunt epistole à pontificibus in Damascum, ut Christianos victos perduceret in Jerusalem.

VERS. 15. — ET FACTUM EST UT REDIRET, in patriam scilicet suam, ACCEPTO REGNO, id est, postquam regnum suum in cœlis inchoasset et accepisset; quia in manifestissimâ et eminentissimâ caritate reditus est ad judicium ille qui eis humilis apparuit, ut August., quæst. 36.

VERS. 16. — MNA TUA DECEM MNAS ACQUISIVIT, sed lucrificavit; q. d.: Non ego per industriam meam, sed

DECEM MNAS. Per denarium numerum etiam hic multitudinem sive magnitudinem luci significavit, ait Euthymius.

ACQUISIVIT, lucrificavit. Per hunc ita significatur, quos Dei donis quam optimè usos fuisse, et infinitos alios secum Deo lucrificasse, in extremo judicio palam erit: quales erunt, Petrus, Paulus, alique apostoli. Dicit autem, non ego, sed, *mna tua*, eò quod sancti, non suæ industriæ, sed Dei gratiæ, fructum ascribant, quemadmodum Paulus, ubi ait: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, 1 Cor. 3, v. 7.*

VERS. 17. — ATT, Dominus.

BONE, fidelis.

FUISTI FIDELIS. Laudatur, non propter dona quæ acceperat, sed propter lucra quæ referat sui fidelitate. Infidelis Christi sententiâ judicatur, tanquam non quomodolibet administrans alienum sibi creditum, qui Dei donis vel abutitur vel non utitur.

POTESTATEM HABENS, habeto potestatem, auctoritatem, præfecturam SUPER DECEM CIVITATES, super amplam regionem, continentem decem urbes et varios populos; esto ex primis proceribus regni mei. Quantum hic in terreno regno sit honor, nemo non novit; tantum et eò majorem, judicio suo extremo, palam adjudicabit Christus his qui quam optimè usi fuerint ipsius donis. Non tantum enim collaudabit industriam et fidem illorum: verum etiam magno remuneratos præmio, regni sui consortio donabit. Præficti ita omnibus quos Deo lucrificaverint: *Nam sicut angeli præcunt, inquit Ambrosius, ita et hi qui vitam meruerint angelorum.* Quocirca V. Beda explicat: *Est potestatem habens, hoc est, ex eorum quibus imbuas animarum fide et conversione, magis subtilisque fulgore.* Et Dionysius Richelius: *Eris potestatem habens super decem civitates, hoc est, abundantiorum felicitatem atque honorem sortieris in cœlis; et pro omnibus, ac ab omnibus quibus fuisti cooperator salvationis, glorificaberis in supernis.* Nam et post judicium manebit in beatissimis ordi dignitatis, ac congruæ ad invicem honorationis. Unde dicit Apostolus: *Quæ est spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriæ? nomine vobis ante Dominum innotuit Jesum Christum estis in adventu ejus? 1 Thess. 2, v. 19.* Hæc ille. Nec tantum his præficiuntur quibus fuerint causa salutis, verum pluribus etiam aliis.

gratiam tuam decem minas acquisivi: quo numero maximum lucrum significatur, sicut per quinque duplo minus. Quæ de causâ gratulando dicit Dominus:

VERS. 17. — EGGE, SERVE BONE, quæ vox est laudantis et applaudentis, perinde ac si diceret, *rectè, præclarè se res habet; componitur enim ex eu, id est, bene, et, gè enclitico: quia in monico, Græcè in m-nimo; in unâ scilicet mnâ, FUISTI FIDELIS: ERIS, Græcè esto, seu sis. POTESTATEM HABENS SUPER DECEM CIVITATES, super plurimas videlicet animas, eas maxime, quibus causa salutis fuisti. Hinc psalm. Jerusalem edificatur ut civitas; et Ambr.: Civitates illæ sunt anime, quibus jure præponitur, qui pecuniam Domini, hoc est, eloquia Dei mentibus hominum foverat. Nam sicut angeli, inquit, præstant, ita et hi qui vitam meruerint angelorum. Q. d. Christus: Esto ex primis proceribus et præfictis regni mei. Alteri verò, qui*

Hoc enim Titus docet his verbis: *Decem aut quinque civitatibus præficiuntur, hoc est, præerunt ruris, non ita tantum quibus ante, sed multis præterea aliis.* Hoc quod futurum sit, difficile mortalibus sit exprimere. Observandum, pro parvo magnum rependi, servatam tamen proportionem decem ad decem, præmii ad meriti.

VERS. 18. — FECIT, lucrificavit.

QUINQUE MNAS. Hic minus laboraverat priore, vel certè habuerat minam inferioris pretii: non tamen vacua fuerat in eo gratia Dei, sed insignem et ipse fructum fecerat, non ipse autem, sed gratia Dei cum eo, 1 Cor. 15, v. 40.

VERS. 19. — SUPER QUINQUE CIVITATES, præfictus quinque civitatum. *Conformiter ad mensuram studii cuiusque, mensuratur et honor ac beneficium, ait Euthymius.* Lege supra, v. 17. Intelligendum est autem, et cæteros servos, qui minas suas lucro expenderant, et cæteros servos, qui minas suas lucro expenderant, etiam minore, accepisse singulos præmii se et tali domino dignum: nec dubium est fuisse quosdam, qui, quod Ambrosius ait, *quasi prodigi debitorum, quæ acceperant perdidissent, tametsi de solo ignavo servo sequatur mentio.*

VERS. 20. — ALTER, alius.

ECCÈ MNA TUA, recipè minam tuam.

QUAM HABUI, quam servavi apud me.

REPOSITAM, sepositam, IN SEDARIO. Vox Latina est, cujus usus est etiam Græcè. Syrus, *besedano*, in sindone; ponitur enim species pro genere, sudarium pro linteo. Involutam linteo, quo maneret tibi incolomis, quemadmodum dederas. *Pecuniam in sudario ligare, ait Beda, est percepta dona sub otio lenti torporis abscondere.* Matthæus, cap. 25, v. 25, dicit talentum absconditum in terrâ, quod idem unum est.

VERS. 21. — TIMUI ENIM TE, ac proinde non fui ausus expendere eam, ne fortè offenderem te.

AUSTERUS, severus, rigidus, durus, ait Matthæus in simili parabolâ.

TOLLIS, auferis tanquam tuum, quod à te non est profectum, hoc est quod Matthæus dicit, *congregas ubi non sparsisti.*

VERS. 22. — DICIT, respondet, ei, Dominus.

DE, EX, ORE TUO, ex verbis tui ipsius TE JUDICO, condemno. In tuum ipsius caput protulisti sententiam, excusationem servi veriti Dominus in accusationem.

NEQUAM, male, veritè secundum Matthæum.

VERS. 23. — ET QUARE, quare igitur.

AD MENSAM, mensariis, feneratoribus. Sic enim Regia Biblia post Complutensia explicat, id quod in aliis codicibus est *ad mensam.*

UT EGO VENIENS, ut ego reversus repetere illam possem cum fenore.

minus priore laboraverat, insignem tamen et ipse fructum fecerat, dicit:

VERS. 19. — ET TU ESTO SUPER QUINQUE CIVITATES, parem videlicet studio ejus honorem præfecturæ tribuens: quo præmiiu exprimitur accidentale: in Matthæo verò fit mentio præmii essentialis, quando dicitur: *Intra in quidam Domini tui.*

EXIGERIS, id est, repelissent, secundum Euthymium.

VERS. 24. — ASTANTIBUS ministris, videlicet angelis, inquit Euthymius, quantum non tam rei gerendæ, quam parabole causâ ita loquitur: non enim opus fore videtur angelico ministerio ad auferenda à reprobis Dei dona, spiritalia utique, sed ad Christi jussum per se reipsâ auferentur.

ET DATE ILLI QUI DECEM. Significatur imprimis quod electi in altero seculo, Christo judice, retinebunt dona sua, nec dona tantum, verum etiam fructum usûs donorum. Quamquam enim fidelis servus minas suas decem domino obtulisset, quippe cujus erant omnia et sors et lucrum (nam servus domino operam præstare debuerat), tamen illi, inquit, *qui decem, etc.*, dans intelligendum, quod contentus oblata sibi fuisse omnia, ut justum fuerat, reddiderit reliqueritque omnia ei qui obtulerat, fideli servo Quo significatur usum donorum suorum et lucrum animarum, honorumque operum, quod severe ad eò Dominus à nobis requirit, non suâ causâ requirere, ut sibi aliquid accedat, sed nostrâ: præter enim dona ipsa, nostrum fore, nostramque aucturum tum salutem, tum gloriam æternam, quidquid tandem usu illorum proferimus, aut in aliis aut in nobis ipsis. Dominus igitur, quem piger servus ut durè avarum accusaverat, ostendit quam non avarus, sed magnificus sit erga servos fideles: erga ignavum verò servum talem se præbet, qualem ille Dominum esse tenentur, durum, inquam, et quasi avarum, dum auferat ab eo quidquid ipsi dederat. Alterum quid hic significatur est quod præter hoc quod electi retinebunt et dona sua et fructum usûs donorum, etiam ita cumulabuntur omnis generis donis ac dotibus, pro absolutissimâ Domini erga ipsos munificentia, ut dona omnia reproborum translata in ipsos esse videri possint, idque eò cumulatiùs, quo pluribus Dei donis in vitâ rectè uti fuerant. Debitur igitur fideli servo donum à pigro ablatum, non idem numero, sed specie, si desit, nec ad usum (præterierit enim tempus meriti), sed ad gaudii, honoris ac gloria accessum.

VERS. 25. — DIXERUNT, responderunt astantes.

HABET DECEM. Quid opus est sigillatè angelis dives, honoratus et beatus est. Non significat angelos in judicio hoc dicturos; sed ita multis et variis dotibus augendos eos qui hic benè usi fuerant donis Dei, ut si res hic ageretur, mira admodum hominibus videri posset, effusus hujusmodi Dei erga illos liberalitas.

VERS. 26. — DICO AUTEM, dico enim, nam dico. Syrus absque omni conjunctione solum dico legit. Subaudiendum est: *Ille subjecit.* Reddit rationem

VERS. 20. — Quod verò certis dicit, se habuisse MINAM REPOSITAM IN SEDARIO, idem est quantum ad sensum intentionum cum eo quod dicitur apud Matth.: *Abscondi talentum tuum in terrâ.*

VERS. 27. — VERENTEMEN, id est, verum, q. d.: Ignavum quidem servum sic plectendum esse judico, verum INIMICOS MEOS ILLOS, genere scilicet civis meos,

facti sui, cur dari jubeat minam otiosi ei qui alias decem possidet. *Dico ego justus judex.*

ET ARDENTIBUS, non esse hujus loci, ex antiquis codicibus constat, sed Matthæo proprium.

ET QUOD HABET. *Habens enim non habet*, quod ait D. Augustinus hunc locum explicans libro secundo Quaestionum evangelicarum.

Reliqua quære supra 8, 18.

VERS. 27. — VERUMTAMEN INIMICOS, verum, autem; *quoniam etiam*, vertunt quidam. Hieronymus scribens in caput Isaïæ 13, citat *inimicos autem*. Ingvnam quidem servum sic iudico puniendum; verum *inimicos*, vel inimicos autem *meos*, genere civis, animo reque ipsa hostes, longè gravius tractari volo.

QUI NOUERUNT, qui seditiosa legatione missa detrectarunt imperium meum, rebellârunt mihi, noluerunt me Regem recipere, noluerunt agnoscere.

ADDUCITE ETIAM IPSOS VOS, ad tribunal meum.

INTERFICITE, jugulate. Decernit supplicium mortis, idque certum et expeditum, absciso nimirum jugulo, membro exteriori, sine quo vita nequit consistere.

ANTE ME, in conspectu meo, ut constat mihi de vindictâ, eaque præsens fruar. Significatur vehementes desiderium animadvertendi in hostes, qui solent teneri principes hujus mundi, postquam recuperarunt regnum dolo rebellium alienatum. Jesus Christus, dijudicatis in novissimo die, is qui in ipsum crediderant, ipsique servierant ut Regi ac Domino, et probis quidem præmio affectis, ignavis autem omni honore despoliatis ac regno ejectis, infideles, qui ipsum regem noluerint agnoscere, signanter verò Judæos, qui ex professo se ipsi præserant inimicos, et agnium reprobarant, quodque in ipsis regno deturbarent, ita perdet, ut *penas dent in interitum æternas à facie Domini et à gloriâ virtutis ejus*, 2 Thessal. 1, v. 9: *Judæos dicit*, inquit Theophylactus, *quos interitum tradet, in ignem æternum mittens illos*. Augustinus, lib. 2 Quæst. evang. cap. 46: *Inimicos suos, quos jubet coram se interfici, significat impietatem Judæorum, qui ad eum converti noluerunt*. Denique Titus hic scribit in hæc verba: *In secundo Christi veri Dei nostri adventu, universi (Judæi) veluti in bello quodam internecino, supplicio nunquam finem habituro mancipabuntur*. Equanimiter tulerat legationes illas contumeliosas ipsorum; verum hujus judicii tempore, omnium gravissimas penas ipsi dabunt, rebellionem suâ dignas, easque certas et inevitabiles. Jam hic est totius parabole sensus, quod Jesus, Rex ipse sit quidem Israelis, atque adeo totius orbis terræ; sed quod regnum ipsius hominibus in terrâ non perinde citò manifestandum sit, eò quod prius mediâ morte profecturus in cælum sit, et illic non modico tempore fruatur regno cælorum, longè distante à terrâ tam conditione quam loco, relicti interim hic in terrâ, et servis suis et inimicis, illis ut negotiationem exercent omnis generis virtutum, his ut quæ velint fa-

animo verò hostes infensissimos, longè gravius tractari volo. Nimirum adducite eos VOS, ET INTERFICITE ANTE ME. Græcè, *jugulate coram me*; quo significatur æterna et irreparabilis pœna Judæorum infidelium, quodque

ciant; sed quod tandem redituros sit è cælo, stipatus angelis sanctis, regitque fulgens magnificentiâ, non ut regnum cæli deserat, sed ut regnum terræ cum illo conjungat, et declarat universo orbi, quam ipse potens sit rex cæli simul et terræ. Tunc demum regnum Dei et Christi, hominibus in universum omnibus manifestabitur; et discipuli Christi, qui quidem donis ab eo acceptis ad ipsius gloriam et proximorum salutem industriè et gnaviter usi fuerint, fient beati et socii regni; omninoque participes tantæ felicitatis; inimici verò Christi perdentur à facie ejus sicut *fruit cæra à facie ignis*, psal. 67, v. 5.

VERS. 28. — ET HIS DICTIS, ad abitum à domo Zachæi et egressum civitatis Jerichuntinæ; quo animos suorum liberaret ab errore illo quo tenebatur, ipsum ascendere Jerosolymam, ut regnum illic aspicietur.

PREEDERAT, discipulos suos, abhorrentes ab hoc itinere, ut qui sibi persuaderent, si non regni inveniendi, certè obendæ mortis causâ, hoc iter institui, ut quam disertè prædixisset supra, cap. 18, v. 35.

ASCENDENS INTREPIDE JEROSOLYMAN, ubi mortem ignominiosam, quam præ oculis habebat, jamque aliquoties discipulis prædixerat, passurus erat, perque eam abituros in regionem longinquam accipere sibi regnum.

VERS. 29. — CUM APPROQUINAVISSET, Græcè, ut appropinquavit, ad BETHPHAGE ET BETHANIAM, id est, Bethphagæ et Bethaniam; cum non procul abesset à Bethphage et Bethaniam.

OLIVETI, ὀλιῆν, olivarum. Si mutes accentum ὀλιῆν, est olivetum: quomodo Syrus legisse videtur, qui reddidit, *Domus olivarum*: hoc est enim olivetum, quod Latine dicimus.

VERS. 30. — CONTRA, ex adverso, è regione.

PELLUM. Interpres addit, *asinæ*, ne alium pullum intelligas quam asinum.

ALLIGATUM, ligatum vertit secundum Marcum.

CUI, in quo.

SEDIT. Id est, rudem illum sessori, et præ ætatis teneritudine matri etiamnum adherentem. Indomitus erat hic pullus nec sessorem hætenus passus, nondum doctus aut assuetus sessorem ferre et freno obedire; ut hæc etiam parte miraculum esset, quod veritatem vaticinio consonam indicaret, pullo indomitum viam composito gressu conficiente, sessoremque primâ vice vehente sine recalcitratione. Sensit pullus virtutem Jesu suo modo agnoscendi, melius quam agnovit Judaicus populus. Tu verò, scribit in Matthæum Chrysostomus, *subitam pulli donationem admirare, quomodo, dum esset indomitus et freni omnino expertus, non resiliit nec reluctatus est, sed quietè quasi assuetus ferebat. Gentium enim obedientia hinc significatur, et repentina in meliorem vitam mutatio: quæ tot animorum ferocitates, quod habet Hilarius, recto Deo fracte*

ipsi, adeoque omnes reprobi, inspectante cum sanctis Christo, in infernum latâ damnationis sententiâ demergendi sunt.

sunt. Matrem unâ cum pullo adduci jussam narrat Matthæus: solius autem pulli meminere Marcus et subsequentes evangelistæ, quod eo præcipue vectus fuerit Jesus, atque adeo illi insidens Jerosolymam ingressus sit.

VERS. 31. — QUARE SOLVITIS, pullum?

DOMINUS. Non jubetur nominare Jesum, nec dicere, Dominus noster, aut, Dominus vester, sed simpliciter, *Dominus*, universi videlicet, et jumentorum istorum, et dominorum ipsorum, et absolutè omnium; cui proinde non faciliè quid negandum est. *Dominus* appellari voluit, qui sese mox Regem ex divino decreto exhibiturus erat expectantibus redemptionem Israel. Visum itaque est Jesu auctoritatem hic exercere regiam adeoque divinam, jumentis his duobus ad brevem usum postulatis.

OPERAM EJUS DESIDERAT. Eadem verba Græcè secundum tres evangelistas, interpres aliter et aliter transfert, uno sensu. Extimiam præ se ferant hæc Jesu verba auctoritatem.

VERS. 32. — DIXIT, dixerat.

STANTEM PULLUM. Illud nec Græcè nec Syriacè additur: videri possit alicujus expositio fuisse, quæ in textum irreperit. Absolutior est sermo si non addatur, ut intelligas illos comperisse quidquid prædixerat Dominus.

VERS. 33. — DOMINI EJUS, scilicet pulli, ii quorum erat pullus ille. Non igitur erat asina pullusve communis, quod quidam fingunt.

QUID, quare faciliè quod vobis non licet?

VERS. 34. — DOMINUS EUM NECESSARIUM HABET, seu *Dominus operam ejus desiderat*, uti mox vertit supra v. 31; utrobique enim eadem Græcè sunt verba, ut videas discipulos ne tantillum recessisse à præscriptis à Jesu verbis. Subauditur quod Marcus exprimit, dominos pulli, ubi hoc audivissent, reliquisse pullum discipulorum voluntati.

VERS. 35. — ET DEREXERUNT, duxerunt igitur.

JACTANTES VESTIMENTA SUA, in jectis palliis suis, summis sive extimis vestibus. Cum viderent Domino propositum esse vehi Jerosolymam his animalibus consensens, intraverunt ornâruntque illa ut potuerunt optimè: loco ephippiorum aureorum, stragulorum hyacinthinorum, stapedum argenteorum seu inauratorum, cæterorumque hujusmodi pretiosorum stratorum, quæ non suppetebant, palliis ea suis opererunt, quæ certè quovis pretiosissimo equino strato chariora ipsis erant, quò tum commodius tum honorificentius sederet, nec nuda animalium terga incommodè parumque honestè premere cogeretur; nihil vendicandi vestibus se nudare et absque palliis comitari, modò constaret Domino qui debebatur ipsi honorari.

VERS. 36. — EUNTE ILLO, equitante Jesu.

SUBSTERNEBANT, plurimi è turbâ.

IN VIA. Consternebant vestibus suis viam quæ pergendum erat Jesu: quod erat summi honoris observationisque maxime argumentum (quale regibus vix exhibitum legitur), proprii corporis vestibus se expoliare, eisque adeo non parere, ut asino calcandas

præbere, quò via sessori iter facienti foret mollior, expeditior, ornator, tanquam et in colum suis eum vestibus elevassent, si possibile fuisset.

VERS. 37. — AD DESCENSUM MONTIS, è ubi descendendum erat è monte, nimirum ubi se oculis manifestam subjecerat regia Jerosolymorum urbs, in quam Rex Jesus properabat.

OMNES TURBE, universa multitudo.

DISCIPULORUM, id est, eorum qui sequentibus Jesum, sive doctrine sive miraculorum causâ. Hos omnes discipulos vocat.

MAGNA, elevatâ.

QUAS VIDERANT, à Jesu editas.

VIRTUTIBUS, miraculis, signanterque recentis illo resuscitati Lazari, quod exprimit Joannes cap. 12, v. 17, 18.

VERS. 38. — REX ISRAEL, Messias. Hoc quia sibi acclamari permisit Jesus, accusatus postea fuit hæc majestatis, infra, cap. 23, v. 2. *Atqui non Rex Israel Christus, ad exigendum tributum*, inquit D. Augustinus in eundem hunc locum secundum Joannem, *vel exercitum ferro armandam, hostesque visibiliter debellandos; sed Rex Israel, quòd mentes regat, quòd in æternum consulat, quòd in regnum cælorum credentes, sperantes, amantesque deducat.*

PAX, salus, prosperitas in, pro EX, CÆLO sit Regi nostro, ET GLORIA regni firma atque perpetua contingat ei in, pro EX EXCELSIS CÆLIS, id est, à Deo. Jam hoc illud est, quod reliqui evangelistæ scribant fuisse Jesu acclamatum: *Hosanna filio David, Hosanna in altissimis*. Lucas igitur cæterorum agit interpretem.

VERS. 39. — ET QUIDAM, tunc quidam invidentes Jesu gloriam hanc, quòd Christus agnosceretur et celebraretur à populo.

DE TURBIS, qui permixti erant turbæ. Syrus, è *mediâ turbâ.*

MAGISTER. Rabbi. Abhorre dicat Lucam à nominibus barbaris, ut mox ab *hosanna*.

INCREPA, objurga, compece discipulos tuos, adulates tibi, ne videaris insipienti adulationibus vanisque illorum laudibus capi; q. d.: Hujusmodi falsum adulantium applausum non debes ferre: auctoritas enim tibi in ipso est, eum discipuli tuisint. Discipulis attribuit, quod populo magnâ multitudine comitanti commone erat, ut laudem Jesu, tanquam ex assentationis, potiùs quam veritatis studio, ex immo dico, inquam, erga præceptorem favore, profectam suggillenti.

VERS. 40. — AIT. Respondens addit Græcè, quod tamen non magis Syriacè quam Latine exstat.

Dico, asinuro.

QUIA, quòd si HI TACUERINT gloriam Dei et laudem meam, cujusmodi decantant et celebrant; LAPIDES hæc in viâ sparsi CLAMABUNT eandem illam. *Mox clamabunt*, sic expriment quibusdam videtur vis temporis paulò post futuri; q. d.: Non adulandi animo, aut alio quovis humano affectu, ut mihi gratificentur, quod vos calumniâmini; sed divino instinctu impul-

si, acclamant isti mihi : se enim ad Deo decretum est, ut hodie excipiatur Christus ejus, usque adeo ut lapides in hujusmodi laudis voces potius erupturi sint, quam illi Dei decreto non satisfiat. Hæc propositio per se vera est : quibus enim potius fiat necesse est, quam non fiat illi quod Deus decrevit. Allatâ itaque in medium Dei voluntate, et discipulos acclamantes, et se permittemem, exsolvit culpâ, et Phariseos perstringit ut Dei adversarios.

VERS. 41. — APPROXIMAVIT, civitati Jerosolymorum.

VIDENS. Descendentibus è monte Oliveti occidentem versus, Jerusalem proxima est, et tota in conspectu. Res observatione digna, quòd Romani, eodem in loco, in monte Oliveti, castra ponere, et eodem ferè die, proximè ante Pascha, civitatem obsidere cœperunt, quo Jesus prædixit ac delivit visæ excidium : cujus lapidibus testis Josephus est, de loco quidem, lib. 6 de Bello, cap. 5 ; de die verò, cap. 4, subsequente.

FLEVIT, ut homo, sed ita ut fletum non invitus pateret, sed spontè sibi ipse imperaret. Flevit autem inter gaudia et faustas acclamationes populi ; ostendens adversis invidiam Phariseorum, quam non his efferebat aut extolleretur, quamquam non judicaret cohibendas, quin multò magis cordi sibi esset civitatis salus. Opportunè enim magnoque consilio, fletum adhibuit suæ de excidio civitatis prophetiæ, ut fidem sibi conciliaret majorem, dum constaret, non voluntatis ipsius esse ut periret, qui contra visceribus misericordie, quæ per fletum ostendit, ad Theophylactum, cum amplecteretur.

SUPER, propter, ILLAM. Considerans enim, unâ ex parte ingratitude et obduratam cœcitate civium Jerosolymitanorum, alterâ ex parte mala ipsis imminentiâ, induit affectum condolentæ hujusmodi, qui lacrymas ipsi excusserit. Missus enim à Patre ad salvandum perditas oves domus Israel, cum nihil magis cuperet, quàm injunctum sibi officium exsequi, omnibusque salvificum esse adventum suum, doluit, frustra se laborare in servandis Jerosolymis, quibus tamen primis missus videri poterat, ut ipse civitati à Deo electæ, ut invocaretur nomen ejus ibi, 5 Reg. 8, v. 44, 48. Quatenus ergo constitutus erat Salvator populi, pro officii sui ratione, exitum Jerosolymorum deploravit, et ut homo commovit se vero sympathiæ affectu, quæ lacrymas ipsi expresserit, declarans re-

VERS. 41. — ET UT APPROXIMAVIT Jerosolymam, civitate scilicet jam in conspectu posita, cum descenderet ex monte Oliveti, FLEVIT SUPER ILLAM, id est, propter illam, cum perpenderet hinc ejus ingratitude, obduratamque cœcitate, hinc verò impendendum calamitatum magnitudinem. Flevit ergo infinito compassionis affectu, in mediis festivis acclamationibus et gaudiis, ut ostenderet non sibi honorem illum, sed salutem civitatis esse cordi. Hoc contigit eodem loco et tempore anni, quo postea Romani castra posuerunt, ut patet ex Josepho, lib. 6 de Bello Jud. c. 5 et 4.

VERS. 42. — QUIA, illud, quia, Latine redundat ex phrasi Græcâ, ut alibi sæpius. Si cognovisses ET TU.

ipsâ, se hujusmodi esse pontificem, qui compatitur infirmitatibus nostris, Hebr. 4, v. 15.

VERS. 42. — QUIA, quòd. Superest quòd ad sensum, ut plerisque aliis locis.

SI COGNOVISSES, ò si novisses, ò si scires.

ET TU, filia Sion, etiam vos cives Jerosolymitani, quemadmodum ego, qui vobis prædico, novi, et quidam discipulorum meorum contribulium vestrorum, qui me hic comitantur, noverunt. Vix enim erant inter hos Jero. olymitæ.

ET QUIDEM, vel saltem, IN HAC DIE TUA, hoc die quo Deus te singulari adhuc beneficio dignatur, te per me visitans, me tibi mittens, juxta Zachariæ vaticinium, Regem mansuetum et humilem, Zach. 9, v. 9. Si post tot prophetas interfectos, et me quoque prophetarum dominiæ toties repulsam, nunc saltem hæc postremâ meâ ad te protectione. Amplificatio est à tempore sumpta : Quamvis hæc impie contra Deum contumax fueris, nunc saltem, quando postremum destinat me Pater ad te, tanquam unicum remedium, doctrinâ ac miraculis etiamnùm te invitaturum, novisse intelligereque debes, etc. Significat jam diem seu tempus extremum adesse, quod æterni Dei consilio ordinatum fuerit in salutem Jerosolymæ ; quòd si elabi sineret hæc opportunitatem, fore ut in postremum salutis janua ei præcluderetur : habet enim hunc loquendi morem Scriptura : *Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te*, 2 Cor. 6, v. 2, ex Isaia cap. 49, v. 8.

QUÆ AD PACEM TIBI, ea quæ ad pacem tuam, scilicet sunt. Jungendum est cum verbo cognovisses ; quare Syrus mutato verborum ordine scribit : *Nempe si tu novisses ea quæ sunt ad pacem tuam, vel saltem isto die tuo*. Ubi observandum quòd et supplet verbum, sunt : quod faciunt etiam, interpres Origenis, homil. 38 in Lucam et Hieronymus scribens in caput 5, 29, 59 Isaia et Michæ 2 : *Si scires quæ ad pacem sunt tibi*. Euthymius subaudit, quæ ad pacem tuam pertinent ; Theophylactus, quæ nunc tibi conferunt, ac pacem et quietem afferunt. Pacis autem nomine intelligitur prosperitas, salus, felicitas, et animi et corporis, ex Hebræâ phrasi. Jam quæ ad pacem Jerosolymæ facerent, ex quibus penderet tota illius felicitas, erant, quod Euthymius et Theophylactus notant, fides in Jesum Christum et prædicationis ejus susceptio. O ergo si tu, vel hoc saltem die, quò te benignis adhuc aspiciat oculis Deus, novisses ea à quibus salus et felici-

Greg., hom. 39, vult esse sermonem conditionalem, sicut sonat, ideoque suppleendum, *aves et tu* ; nihil enim respondet illi conditioni. Sed facilius videtur esse posse sensus optativus, nullâ indignis supplicatione ; quasi diceretur : O si cognovisses etiam tu, videret sicut ego, et hæc turba discipulorum meorum. Græcum enim il pro *utnam*, sæpè sumitur, sicut in translatione Græcâ Septuaginta apertissimum est, Jo. 7, v. 2, et Job 16, v. 4, prout notavi Olympiodorus. Utnam igitur cognovisses ; sed quid ? nempe : *QUÆ AD PACEM TIBI, supple* ; nam illud, quæ, Græcâ pluralis numeri est, et ita intelligit ferè Græci Orig., hom. 38 in Luc., Euthym., ac Theophyl. *Pacis* autem nomine, Hebræico more intelligitur salus ac

tas tua tota dependet. Exclamatio est de prompta ex intimo pectore, tantâ affectione ut dolor vocem præcludat ; scimus enim eos, quibus ardent vehementes affectus, non nisi dimidiâ ex parte sensus effari. Adde quòd duo affectus hic simul permixti sunt ; neque enim tantum miseratur Christus urbis cladem, sed simul ingrato populo inauditam perfidiam ac contumaciam exprobat, quòd repudians oblatam sibi salutem, ultrò horribile Dei judicium accersat. *Defectivus est sermo*, inquit Euthymius : *converserunt enim flentes, verba præ affectû vehementiâ abrumperet*. Supplenda est igitur oratio, ò si novisses, longè aliter te gereres, nempe non me ad eadem quæreres, non rejiceres, sed crederes in me. Quòd si cognitionem, non nudam intelligas, sed conjunctam cum approbatione, ò si novisses quæ ad pacem tibi faciunt, ita ut ea amplectereris, subaudire licebit quod Euthymius, *nequaquam perires*, vel felix ac beata fores.

NUNC AUTEM. Atqui res contrario prorsus modo se habet.

ABSCONDATA SUNT, non nola, sed abscondita, ignota sunt oculis mentis tuæ, scilicet quæ ad pacem seu salutem tuam faciunt. Non quòd ob oculis tibi posita non fuerint, id enim diligentissimè à me fit ; sed quòd oculos clauderis ne videres, quòd de industriâ scire noveris, sicut Titus. Nec enim hoc dicitur ad levandam Jerosolymæ culpam, quin potius, ignominia causâ, notatur prodigiosus ejus stupor, quòd Deum præsentem non cernat : damnatur fœdæ cœcitatè, de quâ propheta prædixerat, Isaia 6, v. 9 : *Vade et dic populo huic : Auditie audientes et nolite intelligere, et videte visionem et nolite cognoscere. Excæca cor populi hujus*, etc. Est verò et hic aposiopsis, non sine maximâ energiâ, explenda in hunc aut similem modum : *Nunc verò abscondita sunt ab oculis tuis, magno tuo malo, vel, quòd deplorandum est vehementer*.

VERS. 43. — QUIA, Nam. Redditur ratio cur deplorandum sit, quòd ignoret et respuat quæ suæ salutis sunt : quia hæc ob causam fiet ut, VENIENT DIES, veniat tempus, in te, fili. Et, pro quibus, CIRCUMDABUNT TE INIMICI TUI VALLO ; ad verbum, *circumdicent inimici tui vallum tibi*. Vallum, munimentum castrorum est, ex vallis seu palis terræ infixis constructum ;

prosperitas : quasi dicat : Utinam intelligeres ea ex quibus salus tua ac prosperitas dependet, nempe me Salvatorem tuum præsentem, fidem ac prædicationem meam : et quidem IN HAC DIE TUA, quæ te Deus adhuc benignis oculis aspiciit, dum te per me ipsum, tanquam humilem et mansuetum regem, ad salutem tuam visitat. Abruptus est sermo, sicut flentium, et ex intimo pectore gementium esse solet, quibus affectus vehementia interrumpit orationem. NUNC AUTEM ABSCONDITA SUNT AB OCVLIS TUIS, id est, ignota tibi sunt, supple ea quæ faciunt ad pacem et salutem tuam. Nimirum quia mentis oculos claudis, ne agnoscat. Non enim hoc dicitur ad levandam culpam ejus, sed ad arguendum stuporem.

VERS. 43. — QUIA VENIENT DIES IN TE, ET CIRCUMDABUNT, id est, in quibus circumdabunt TE INIMICI TUI VALLO. De Romanis loquitur, qui ducibus Tito et Vespasiano totam civitatem uno continuo vallo circumciserunt, triginta novem stadiorum longitudine, tri-

quod terrâ, lapidibus, arboribus, aliisque lignis, aggestis, firmatum, agger dicitur. Hæc enas ingenitum Christus et Illyricum sunt : nunc quasi sumpti judicis personâ, duris Jerusalem compellat, et illi exitium suum denuntiat. *Dies dicit obsessiois, inimicos verò Romanos, sicut Euthymius ; duce nimirum Tito, qui initio obsidionis, suburbanis per milites vastatis, collectaque omni materia, jussit aggerem construi*, tunc exercitui operi addicto, quod narrat Josephus, lib. 6 de Bello Judaico, cap. 7, ubi et cap. 15 refert totam, quanta esset, civitatem, muro uno 59 stadiorum circumseptam fuisse, præcluso omni ex parte exitu.

ET CIRCUMDABUNT TE. Alia hic vox legitur Græcè ab eâ quæ præcedit, et circumcingent te, viris scilicet et machinis.

ET COANGUSTABUNT, coarctabunt, ad angustias redigent te, ita ut fame et inediâ percas. Lege Josephum, lib. 6, cap. 14, et lib. 7, cap. 7 et 8 de obsessorum fame.

VERS. 44. — AD TERRAM PROSTERNENT, etc., solo æquabunt, destitunt, TE ET FILIOS TUOS, cives tuos, et conjunctumque tribus Judæos, qui IN TE ERUNT. Destruent autem filios tuos, quia occidant ; vide infra, 21, v. 24, ubi mortuorum, tempore obsidionis, numerus fuisse referitur, undecies centum millia.

LAPIDEM SUPER LAPIDEM, lapidem lapidi coherentem, fradibus destrueris.

EO QUOD. Hæc omnia mala evenient tibi merito tuo, eò quòd

NON COGNOVERIS, non agnoveris, id est, agnoscere, observare, rationem habere, uti ad bonum tuum, noveris. Vide supra 12, v. 56.

TEMPUS, tempus istud opportunum, hoc præsens tempus : quamquam hic loquatur de toto prædicationis suæ tempore.

VISITATIONIS TUÆ, qui in visceribus misericordie Dei ex alto te visitavit Oriens, supra 1, v. 78, quo visitavit te Deus misso salutis nuntio et accitendo, quo Deus te visitavit per me Filium suum, et pacem salutemque tibi obtulit, adhibitis clarissimis testimoniis ac signis. De ratione visitandi divinâ diximus supra 1, v. 68. *Visitationis tempus illud vocat, ait Titus, qui ipse è caelo dilapsus*

dni labore, ita ut nemini pateret introitus, vel exitus. Hinc orta fames intolerabilis, quæ de te vide Josephum, lib. 6 de Bello Judaico c. 15. COANGUSTABUNT TE ENIMQUE, id est, ad illas angustias te redigent, ut fame et miseris percas. Nam hæc præcipue factum est, ut toto obsidionis tempore undecies centena millia perirent.

VERS. 44. — ET AD TERRAM PROSTERNENT TE, id est, solo te æquabunt ac destitunt, TE ET FILIOS TUOS, id est, cum civibus seu incolis tuis ; ET NON RELINQUENT LAPIDEM SUPER LAPIDEM, id est, lapidem lapidi coherentem. Phrasis hyperbolica est, nihil aliud significans, nisi extremam ejus eversionem ac desolationem, quasi diceret, funditus destrueris. Quod completum esse testis est Josephus, lib. 7, cap. 18, ubi dicit Caesarem fuisse totam funditus erui civitatem ac templum. In hac civitatis ambitum ita complanavere diruentes, ut qui ad eam accessissent, inquit, habitantiam aliquando esse vix crederent. Relicta tamen

eam visitavit, multaque inter visitandum divina documenta tradidit, ac plurima tandem stipenda miracula in eâ paravit. Theophylactus: *Visitationis tue, hoc est, mei adventus, quando veni ut inviserem te et salvarem.* Denique Euthymius: *Quia non agnovisti tempus curæ tue: tempus namque peregrinationis meæ erat curæ salutis tue.* Quia ergo nolisti opportunitatem salutis occasionem amplecti, nolisti me Messiam Salvatorem tuum agnoscere, sed obstinatè spernis misericordiam Dei ad salutem te provocantis, tam benignè, quàm neque hactenus fecit, neque posthac facturus est, peribis. Hoc illud idem est quod dixit supra, v. 42: *Si cognovisses quæ ad pacem tibi; nolisti cognoscere quæ ad pacem tibi servient.* Post prophetas complures missos, tandem per Filium suum visitavit Deus populum Israel, ac signanter urbem Jerosolymorum, beneficiis variis aliisque modis omnibus invitans ad penitentiam, et salutem offerens omnique bonum. Noluit urbs illa recognoscere, rejecti Filium Dei redemptorem suum, adeoque occidit, et perstitit obdurata in nequitia sua. Quia igitur ingratus ad eum se præbuit Deo, curavit eam Deus everti funditus, et ita graves sentire penas, ut horrori esset omnibus. Hæc causa eversionis ejus fuit, nec querenda alia.

VERS. 45. — IN TEMPLEM. In atrium templi, quod mos erat non sacerdotes intrare. Ad templum usque triumphus hic ductus fuit: eò cum pervenisset, descendit Jesus ex pullo, eumque cum asina matre, per eodem (verisimile est) per quos accesserant discipulos, remisit. Moris erat ut qui eques templum accederent, cum pervenissent ad portam montis domus orientalem, quæ porta Equeorum dicebatur, ex equis descenderent, et pedes progredierentur in templum. Porrò non arcem Sion aut domum regiam petit Jesus, quòd nollet hæc in vitâ mortali mundanum regem agere; sed templum Dei, ut gressus Filii Dei domum Patris, gloriam sibi attributam in Patrem referens, monstransque eò tendere quem admiserat Regis titulum, ut homines ad Deum adduceret. Igitur ut Rex novus, in civitatem, regni caput, adductus, recta in patris suumque palatium magnâ libertate pergit; ubi non dubium est quin ante omnia Patri gratias egerit pro fide religionisque turbatum à quibus fuerat agnitus et honoratus Rex, eique commendaverit successum prosperum negotii redemptionis hominum omnium quod meditabatur. Interim exemplum nobis reliquit statim invensum templum Dei simul ac urbem aliquam ingressi fuerimus, et ante omnia querendum regnum Dei ac justitiam ejus.

ERICÆ, è templo, regii auctoritate. Quemadmodum bonus princeps ad regnum evehctus, primum curat purgare aulam suam à vitiiis quæ inolevisse poterunt, paternorum ministrorum sive perfidia sive

fuerunt tres turres, et muri pars occidentalis, ut esset indicium posteris, qualem civitatem expugnasset. Postea tamen et illa destructa sunt, civitate in alium locum translata, ut perfectus Christi propheta impletur. Eo quod non cognoveris tempus visitationis

incuriâ (aulam enim regiam præluere decet reliquo regno, et pendet ab eâ totius regni salus), sic jam et Christus templum purgavit à turpitudinibus, sacerdotum avarità in illud admissis, et Regem se declinans, et summum templi pontificem, divitem cultus præsidem: nec enim cujusvis istud foret, cui non sit auctoritas publica. *Ejiciebat* autem flagello adhibito (quod ex simili secundum Joannem historiâ intelligitur) necessario, si non ad homines, certè ad pecora abigenda: nam et ipsa pecora ejecisse intelligendus est, quemadmodum secundum Joannem.

VENTENTES, boves, oves, capras, columbas, farra, cæteramque hujusmodi sacrificiorum materiam, quæ ex legis instituto eo in templo poterat offerri.

IN ILLO. Non in sancto sanctorum, nec in sancto, aut in atrio proximo, nec denique in atrio Israelis, aut vicino feminarum, sed in atrio extimo (hæc enim partes erant templi) quod vocabatur *atrium profanum, et atrium gentium*; quod posterioribus temporibus extra Israelis ac feminarum atrium constructum fuit, amplitudine, quod quidam tradunt, stadium quatuor; id quod exteri, id est, gentes, quæ Israelis nomen non profiterentur, convenire ad orandum possent, necnon Israelitæ qui cæremonialis ritu puri non essent. Nam quamquam diceretur *atrium profanum*, non tamen serviebat ad tractandas res profanas, sed ad excipiendum orationis causâ personas quæ à Judæis habebantur profane seu immundæ: quamquam et mundi eò quoque frequenter convenirent, et Jesus sæpè doceret illic ac miracula operaretur.

VERS. 46. — SCRIPTUM EST, ISA. 56, v. 7.

DOMUS MEA, templum meum. Templum vocatur *domus Dei*, qui ædificium est cultui Dei, nec alii usui destinatum, quod, tanquam si in eo habitaret Deus, accederit Dei orandi colendique causâ, ex ipsius præscripto, ubi et singulariter juxta promissum suum præsentem se exauditionis facilitate piè rogantibus exhibet, virtutemque exirit suam, 2 Paral. 7, v. 12, etc.

DOMUS ORATIONIS, domus ad orationem deputata seu consecrata; *orationem*, quæ ego invocor et colere iudico, psal. 49, v. 15. Sub oratione comprehenditur gratiarum actio, laus, sacrificium, omnique legitimus Dei cultus: id quod non insolens est sacris litteris, Act. 5, v. 1, etc. Hic est finis et certus usus templi Dei. Propheta non loquitur propriè de templo Judaico, sed sub illo typo de Ecclesiâ Christi cœlestis et gentibus in unum Dei templum spirituale coagmentandâ; quemadmodum sub typo holocaustorum, victimarum, et sabbati, de adoratione cultuque Dei in spiritu et veritate. Quod ergo de prototypo præcipiè propheta prædixit, id de typo Salvatoris cœlestis: necesse est enim, ut quidquid illud est, typo prius, tametsi perfectius prototypo, congruat: cæ-

teris, quæ scilicet te Deus per Filium suum visitavit, doctrinæque et miraculis ad pacem et salutem provocavit. Quo significat causam perditionis ejus fuisse ingratitude et impietatem in Filium Dei.

teroque non foret typus, qui à prototypo dissideret. Fecistis illam, quod in vobis est.

SPELUNCAM, diversorium.

LATRONUM. Alludit Salvator ad locum Jerem. 7, v. 11, cujus querimoniam in suum tempus quadrare significat: ubi Deus templum suum tanquam speluncam latronum haberi improperat, ab iis qui inani templi prætextu contenti, hæc fiducia peccandi licentiam sibi indulgebant, vacantes homicidiis, furtis, adulteris, idololatriæ, cæterisque ejusmodi abominationibus. Hic porrò Filius Dei *speluncam latronum* fieri exprobat, non quòd homines in templo trucidarent (quamquam postea rebelles Romanis, Josepho teste, id fecerint), sed quòd negotiationem in templo exerceant, quod ut est exercitium alienum ab exercitio orationis cui templum dicitur, ita plerumque cum avarità, sæpè etiam cum latrocinio, fraude, oppressionem, rapinâ, conjunctum est, et peculiariter hic fuisse potuit. Negotiationem omnem comitantur tumultus et avarità seu lucri cupiditas. Orationi autem nil magis inimicum esse potest quàm tumultus inter se concertantium, et quidem de lucro: est autem lucri cupiditas, latronum morbus, et avarità radix latrocinii, cum quo scelere nihil habet commune oratio. Quare latronibus negotiatores assimilantur, non singuli omnes, sed plerique; quòd quemadmodum latronum studium est, spoliis inhiare, insidiosèque invigilare lucris, atque ad eò ne vitæ quidem prætereuntium parcere, modò spes lucri affligat; ita venditores quidem toti inhiant lucro, nihilque nisi lucrum ex mercium, quas prætereuntibus omnibus obtrudunt, distractione captant quàm possunt maximum, nihil parcentes tenui emptorum substantiæ, modò rem ipsi faciant: quæ ut eò sit major, variis frequenter artibus merces vitiant, variis perjuris mendacisque mercium vitia ac pretia occultant, itaque sæpè ex calamitatibus aliorum lucrum comportant. Emptores verò, eorum quæ student emere pretia per fas nefasque modis omnibus è diverso elevant, nihil facientes an detrimentum patiatur pecuniæ inops venditor, modò ipsi quàm minimo emant, et suum lucrum etiam damno aliorum procurant. Hi mores, hæc animi affectiones, consentaneæ cum sint latronum studiis, neque rarò pauperum ut substantiam vitam despolient, idcirco Salvator, mercatu, aut, templum Dei in latronum speluncam mutari, et tam emptores quàm venditores (nam hos ut unius criminis reos pari poenâ plectit) cum avaro et sordido,

CAPUT XX.

1. Et factum est in unâ dierum, docente illo populum in templo, et evangelizante, conveniunt principes sacerdotum, et scribæ cum senioribus:
2. Et aiunt, dicentes ad illum: Dic nobis in quâ potestate hæc facis, aut: Quis est qui dedit tibi hæc potestatem?
3. Respondens autem Jesus, dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi:

S. S. XIII.

si non etiam usuras frequentante, nummulariorum genere, expellit, exprobrans templum Dei in contrarios prorsus usus quàm quibus dicitur erari traduci. Non tamen si non alia illic res venderetur, quàm qua illic Deo offerendæ erant: quia tamen non alia ratione res hic vendebatur, quàm similes alibi, spe, inquam, lucri tumultuosâ, idcirco minime hoc in templo permitti, sed ad forum ablegat. Jam si templi hujus brevi cum suis ritibus interituri decentiam ita vindicat, ut non patiat in eo vendi quæ secundum legis præscriptum patitur offerri; quantam putas exigit suorum inter Christianos honestatem templorum, quantòque majorem animati templi, cujus ipse futurus erit architecton, insignem puritatem nobis commendat?

VERS. 47. — Er, igitur velut in regni sua versans, palam contemptum principum insanabili malitiâ.

ERAT DOCENS, id est, docebat, nisi quòd perseverantiam in docendo periphraasis connotare videatur. Ut jam docimus.

QUOTIDIE, ab hoc die solemnibus ingressus sui usque ad diem passionis, et quidem à mane in vesperam, quod ex Mattheo et Marco intelligitur; vesperi egrediens civitate, summo mane revertens.

IN TEMPO. Munus evangelistæ, quòd jam consummabatur, diligenter absolvet in templo, ostendens quid illic potissimum fieri deceat.

ET PRINCIPES PLEBIS, primi seu primores plebis. Syrus hoc legit eo loco quo Latini: nam Græcus postponit. Omnes igitur magistratum ordines conspiciant in mortem Christi.

QUEREBANT, studebant, omnem operam dabant.

VERS. 48. — Quid facerent illi; non quam mortem ponamve inferrent illi, sed quem modum tentarent ut possent illo fieri superiores, habereque eum in manibus. Clarior est hic sensus Græcè, ubi deest pronomen *illi* (quid facerent, ut possent viti compones fieri) quamquam illud et à Syro addatur.

OMNIS ENIM POPULUS; obstabat enim populus, qui suspensus erat, pendebat ab ore ejus, tanquam extra se raptus præ attentione atque aviditate, ADIENS ILLE, dum audiret illum docentem, tanta erat, docentis res planè divinas, quæque humanam mentem saltarent, et vis et gratia. Hoc alii Evangelistæ dicunt; vide Marc. 11, v. 18, et Math. 7, v. 28, 29. Metuebant igitur, ut populus, à quo tanti illic fiebat, permitteret, si conarentur aut ipsum aggredi, aut quid mali ipsi inferre.

CHAPITRE XX.

1. Or, il arriva, un de ces jours-là, que comme il était dans le temple, instruisant le peuple, et lui annonçant l'Évangile, les princes des prêtres et les scribes étant survenus avec les sénateurs,
2. Lui parlèrent en ces termes: Dites-nous de quelle autorité vous faites ces choses, ou qui est celui qui vous a donné cette autorité,
3. Jésus leur répondit: J'ai aussi une question à vous faire, répondez-moi: